

aluminij

Ljudska in študijska knjižnica
Trg svobode 1
62250 Ptuj

GLASILO TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« P. O. KIDRIČEVO

Okrogla miza -
Ptuj, 12. marec 1992

TGA in ekologija

Nekoč so se verjetno res politiki odločili, da bo tukaj tovarna, Zakaj ne bi nadaljevali začeto delo Nemcev, ki gotovo niso planirali kar v tri dni. Boksit bi bil blizu (Madžarska), da ne govorimo o električni energiji, ki bi jo dajale dravske elektrarne.

Pa se je začelo — z golimi rokami, krampi, lopatami in samokolnicami. Ljudje so radi pomagali, saj so jim povedali, da delajo zase. Pa še res je bilo. Zaposleni v Kidričevem niso stradali kruha. Vedno ga je bilo dovolj, in to belega! Haloški bregi niso dajali dovolj za preživetje, tovarna pa. Dovolj je bilo, da je delal oče in družina je preživela. Tovarna je pridno polnila tudi vse občinske predalčke in še danes, ko Kidričani neradi povedo, koliko zaslužijo, znaša delež bruto družbenega proizvoda v bruto proizvodu občine Ptuj okoli 40 odstotkov.

Zato verjetno strankam ni vseeno, kaj bo s TGA. Tudi Zelenim, čeprav umirajo čebele.

Dvorana Narodnega doma je bila polna, zasedba za okroglo mizo pa "močna". Kar dva podpredsednika vlade dr. Ocvirk in dr. Šešerko, minister za energetiko dr. Tomšič, prvak Socialdemokratske stranke Slovenije dr. Pučnik, vodstvo Uniala, Impola in TGA, predsednik IS občine Ptuj, predstavniki Zelenih Ptuj in še nekaj gospodov.

(Nadaljevanje na 3. strani)

TGA in ekologija

(Nadaljevanje s 1. strani)

Danilo Toplek je na kratko predstavil podjetje in ponovno poudaril, da obvladujemo tehnologijo, razpolagamo s trgom doma in v tujini (skupaj z Impolom) in na trgu dosegamo takšne cene kot vsi drugi proizvajalci.

Poskušala sem zapisati nekaj misli iz razprav ljudi, ki bodo verjetno krojiti našo usodo.

Dr. Tine Stanovnik: Študija daje jasne odgovore na to, kakšna naj bo usoda TGA. Iz narodnogospodarskega vidika je smotrnejše, da ostaneta obe elektrarni, C in B in rentabilnost je dosežena s ceno 1300 dolarjev za tono aluminija. Zmanjšanje proizvodnje aluminija ob postopnem zapiranju elektrolize B bi povzročilo povečanje fiksnih stroškov na enoto proizvoda.

Tudi s poslovnega vidika se bo situacija v TGA že v kratkem izboljšala.

In še nekaj je poudaril: "Imate tovarno, ki je modernizirana in v svoji življenski dobi ne bo potrebovala velikih vlaganj in posodobitev."

Dr. Andrej Ocvirk: Nobenega gospodarskega subjekta ne smemo gledati le z gospodarskega in ekološkega vidika, temveč tudi s sociološkega. Strašno se bojimo visoke inflacije in preračunavamo, kako bi jo znižali, pozabljamo pa na to, da je brezposelnost veliko večji problem za vsako družbo.

Danes se ne moremo odločiti o nečem novem, ampak le o tem, kako izkoriščati staro naložbo in kako ta delovna mesta ohraniti in v prijaznem okolju zagotoviti normalno produktivno delo.

V primeru zaprtja TGA nastanejo ogromni stroški, ki jih mora v vsakem primeru nekdo plačati (država).

Aluminij je kovina bodočnosti, zato ne moremo v primeru Kidričevega gledati le TGA kot proizvodnjo aluminija, ampak ves sklop s predelavo aluminijske industrije in ji dati večji poudarek, da se vložek (tudi elektrike) v osnovno surovino valorizira.

Naš gospodarski sistem z veliko inflacijo si ni bil sposoben narediti rezerv za hude čase, ko je bila cena aluminija 2500 dolarjev po toni, kar si stabilne ekonomije lahko privoščijo. Zaradi tega je treba, tako vsaj menim, te negativne cikle premagati s subvencijo države.

Vemo, da sta občini Ptuj in Slovenska Bistrica glede zaposlenosti in družbenega proizvoda močno vezani na to proizvodnjo.

V tej družbi premalo gledamo na nova delovna mesta. Vsi govorimo o prezaposlenosti, premalo pa o tem, da je treba kreirati nova delovna mesta oziroma zaposliti višek. TGA rabi prav zato neko prehodno obdobje.

Še nekaj je potrebno poudariti. Impol in TGA sta v teh letih ustvarila veliko znanja. V Sloveniji je malo centrov, ki imajo takšno znanje, ki ga lahko plasiramo v svet. V glavnem govorimo o nakupu znanja. Zato je pomembno, da znanje, ki ga imamo, ohranimo, kajti če uničimo še to, je res vprašanje, kaj bomo s tega slovenskega prostora še plasirali v svet.

Minister dr. Miha Tomšič

Aplavz, a ne od vseh. Gospod Ocvirk ni "naš človek", je pa gospodarstvenik.

Dr. Jože Pučnik: Naša stranka je mnenja, da je ekološko gledanje neka najširša ekonomska teorija. Ta zahteva, da se stroški do katerih bo prišlo čez leto, pet ali 15 let, že danes vkalkulirajo v stroške in s tem vplivajo na oceno produktivnosti ali neproduktivnosti nekega proizvoda.

Za nas je ekologija pravzaprav ekologija delovnega mesta. Mi smo za čimvišji nivo uveljavljanja ekoloških kriterijev, ampak v okviru gospodarskih možnosti.

Če upoštevamo določene stroške proizvodnje nekega proizvoda in istočasno kratkoročne nacionalnoekonomske koristi od proizvodnje in ne le njegove predelave, temveč tudi razpolaganja z delovnimi mesti, z vsemi dajatvami, ki sodijo zraven, potem je za nas pravilo, da upoštevanje ekoloških kriterijev pomeni samo najbolj racionalno obliko gospodarjenja s tem ali onim resursom.

Napačno bi bilo, če bi se samo vrednote ekologije postavile kot edino pravilo, kajti samo

iz njih ne moremo reševati neke konkretne situacije. Ocenjevati moramo gospodarske možnosti, delovna mesta, konkretne resurse, ki omogočajo uveljavljanje določenih ekoloških pravil.

Na tem, marsikdo bo rekel kompromisnem stališču, stoji naša stranka. Mi smo za čimvišje kriterije ekologije, ampak v okviru gospodarskih možnosti v času in prostoru, pri čemer med gospodarske možnosti brez dvoma spada upoštevanje zaposlenosti.

Na stvari gledamo pragmatično. ne moremo se zabiti v neke ideale in slediti nekakšni viziji, četudi bi radi. Mi moramo upoštevati realnost in ta realnost je v tem trenutku v Sloveniji predvsem ekonomsko-socialna.

Samo od idealov se ne da živeti, to smo se že naučili. Mi moramo živeti in preživeti — to je trenutno bistvenega pomena.

Dr. Leo Šešerko: Gotovo je tukaj tak visok odstotek brezposelnosti zato, ker so bile pred leti tu narejene ogromne kapitalne investicije in se

(Nadaljevanje na 4. strani)

Vodstvo: TGA – Impol – Unial

Dr. Tine Stanovnik (prvi z desne)

(Nadaljevanje s 3. strani)

ni čisto nič razmišljalo, kako bodo ljudje imeli delovna mesta. Zaradi tega smo mi danes talci te situacije in bilo bi čisto narobe, če bi rekli, tako je bilo, tako bo in tako mora biti.

Opozoriti vas moram, da je v Sloveniji poraba električne energije na enoto bruto proizvoda 3x višja kot v Švici in 2x višja kot v Avstriji in k temu prispeva tudi ta obsežna proizvodnja aluminija. Geografsko smo res blizu Evropi, ampak po naši gospodarski strukturi smo tam nekje med Azerbedžanom in Moldovo. In če se tega ne moremo otresti, potem nam Bog pomagaj.

Vem, da vam ni všeč, kar govorim. Toda s stališča vlade je potrebno upoštevati vse globalne interese, interese vsega prebivalstva.

Vem, da je cena aluminija na svetovnem trgu krepko prenizka, da bi pokrivala stroške proizvodnje.

Krasni časi realnega socializma, ko je bila na razpolago državna kasa, iz katere se je lahko pokrivalo vse nepravilnosti, napačne investicije, površnosti, nedelavnosti in tako naprej, so za Slovenijo mimo. Za vsako stvar bo potrebno postaviti računico in preračunati, gre ali ne gre.

Politično se sicer lahko odločimo — za vsako ceno proizvodnja, ampak treba je vedeti, kaj to pomeni. Kako obremenjujemo državno kaso. Veste, da gre za 40 mio mark dolga. To je treba nekje vzeti.

Dva otroka imam v osnovni šoli in povem vam, otroci nimajo več žlic pri mizi! Tako smo stisnili nekatere sektorje ob tla.

Dr. Šešerko nam je povedal, da bi bile lahko tudi aluminijaste. Ampak to, da jih sredi Ljubljane ni, kakršnihkoli že, vendar nismo krivi mi.

Dr. Šešerko: Mi nismo rekli, naj se TGA ustavi. Smo za kompromis, ki je jasno formuliran: zaprtje elektrolize B po ekonomsko in tehnološko racionalnem postopku. Tako kot je zdaj, ne gre več dalje, da TGA ne plačuje elektrike. Zgodilo se je, da so se po zgledu TGA navzeli tega še drugi. Direktor velike tovarne je čuden, če plačuje elektriko. Zakaj, če ni tveganja. Tako se širi brezpravno stanje in ne vidim nobenega izhoda.

Mi smo za varovanje delovnih mest, ampak če bomo hoteli vsako delovno mesto pod vsakimi pogoji, potem bodo

Podpredsednik vlade dr. Leo Šešerko

vsa delovna mesta v gospodarstvu gnila. In to se nam že dogaja.

Obrestna mera v Sloveniji je zato tako visoka, ker je nanjo obešenih preveč neracionalnosti.

Kaj bo zdaj naredila KB Maribor. Preprosto bo predlagala, da se vse to pokrije. In vlada? Kaj bo rekla? Verjetno bo glasovala. Ampak vlada je talec vsega in mogoče bo tudi ona rekla, dajmo vse to pokriti. Kje bomo vzeli? Pri drugih.

Zaradi nas? Mi da smo pravi "kulturni fenomen", ki se do vseh obnašamo oholo.

Če ne bi kdaj prej poslušala še koga drugega, bi me moralo biti zdaj že pošteno sram in čisto vase bi morala zlesti na stolu, da že toliko let delam v tovarni, ki je kriva vsega slabega. Gospod pred menoj je zadovoljno pritrdjeval govorniku, čebalarji nasproti mene so kazali vedre obraze, simpatizerji "nas grdih" so dobivali barvo v obraz in gotovo se jim je povišal tudi pritisk. Ta tovarna je dajal kruh celotni ptujski občini.

Od gospoda Tomšiča nisem pričakovala nič več nežnosti

do nas, ampak napad na strokovno mnenje, ki smo ga slišali za uvod, je bil le malce preveč grob. Kako se le obkladajo na "nivoju", kamor naša navadna ušesa ne sežejo! In hvala Bogu, da ne.

To, da bi na inštitutu, konkretno dr. Tine Stanovnik, uporabil podatke nekomu po meri (torej nam), pa le ne verjamem.

Dr. Miha Tomšič: Če vzameš napačno številko, dobiš napačen odgovor. In tak napačen odgovor smo slišali danes.

Kaj se dogaja na področju energetike. Vsi veste, da je bil pred kratkim mrk. Moram povedati, da je energetska politika te vlade nekaj, od česar sem se že davno distanciral in se tudi na tem mestu, zato, ker je to sračje gnezdo. Vodi se na tak način, da imamo totalno nedisciplino plačevanja. Ne čudite se, da stavkajo, ne čudite se tudi, da bo elektroenergetski sistem razpadel. Ne čudite se tudi, da vlada ni izpolnila ene od osnovnih nalog, ki si jih je zadala s svojim programom — ekološke sanacije termoelektrarn. Vzemimo Šoštanj. Vi

imate tukaj čisto energijo, oni pa skoraj vsak dan umazan zrak. 40 mio mark dolga je polovica vrednosti čistilne naprave za blok II v Šoštanju.

Stavek za stavkom sem sprejemala kot da pada kamenje na nas. V vsakem je bilo slutiti "vi ste krivi". Nič pa ni povedal, da smo vsa leta vlagali v sanacijo, da tudi zdaj plačujemo 20 odstotni davek na električno energijo.

Zaprtje elektrolize B, o tem se je minister že odločil, naj bi bil disciplinski ukrep za neodgovorno obnašanje TGA, ki ni plačevala porabe električne energije in svarilo vsem, ki zdaj sicer še plačujejo, a bi jih utegnili zamikati zgledi TGA.

Ivan Gerjovič: Med vlado in TGA mora biti nek dolgoročen dogovor, ne pa pravila, ki so odvisna od tega, katera stranka in kateri minister stoji ob strani tem ali onim. Predlagamo spoštovanje tržnosti in sicer takšne kot velja za druge. Bistvo tržnosti pa je v tem, da jo spoštujete tudi takrat, ko zaradi recesije pride do takšnega stanja kot ga imamo sedaj.

Ura je neusmiljeno tekla in kazalo je, da za vprašanja ne bo ostalo časa. Čebalerji so se nemirno presedali, saj so hoteli med prvimi povedati, kar jih žuli. Nihče ne podcenjuje njihovih težav. Pripravljeni smo povrniti škodo, so povedali v vodstvu, le vedeti hočemo, ali smo res glavni krivec. Analize raziskav so namreč različne.

Dvignilo se je tudi mnogo drugih rok. Vprašanj pravzaprav ni bilo veliko, vsak pa je hotel povedati nekaj svojega.

Gospod iz prve vrste, za katerega sem kasneje izvedela, da je profesor dr. Vodopivec, iz metalurškega inštituta iz Ljubljane, je bil mnenja, da take razprave ne sodijo med tak raznolik krog ljudi. O strokovnih rečeh naj se domenijo strokovnjaki. Nerazumljivo mu je, da razpravljamo o zaprtju proizvodnje, ki je rentabilna, pa to ne le za občino, ampak tudi republiko. Opozoril je strahovito naraščanje brezposelnosti in dejal: "Če je Republika Slovenija res sposobna vzdržati, da en delavec dela za 10 nezaposlenih, potem predlagam, da se zapre vsa industrija."

Gospod Cimerman s Srednješolskega centra je spregovoril o povezanosti med šolo in tovarno in opozoril na socialne stiske, ki so mnoge njihove dijake pripeljale že na rob obupa. Sedemdeset odstotkov dijakov prihaja iz delavskih družin.

Prof. dr. Franc Vodopivec

Podpredsednik vlade dr. Andrej Ocvirk

Gospod Markovič je kot predsednik sindikata še kako seznanjen s stiskami svojih članov, zato je povedal nekaj ostrih besed na račun vlade in naštel vsa podjetja, ki so šla v stečaj, češ, da vlada nič ni storila "le pomagala jim je, da so šli na cesto".

Pouaril je: "Stojim za to državo, toda za državljane je potrebno poskrbeti."

Razprava o TGA, ki se je sukala predvsem o energetskih težavah in onesnaževanju, nas je tako zagrela, da smo skoraj pozabili, da je bila sklicana okrogla miza na temo TGA in ekologija, kjer bi morali spregovoriti tudi o vsem tistem, kar TGA že dolgo ni več in kaj vse še načrtuje za ekološko sanacijo tega območja.

V tej luči se je trudil prikazati TGA vodja ekološkega laboratorija Matjaž Cenčič.

Naj zapišem le nekaj najosnovnejših podatkov iz skrbno pripravljenega gradiva TGA in ekologija, ko so jo pripravili v vodstvu in jo razdelili na okrogli mizi.

Poleg laboratorija v DE Kontrola kvalitete smo že v času modernizacije v TGA or-

ganizirali ekološki laboratorij in ga tudi opremili s potrebno opremo, vključno z ekološko postajo. Naloga tega oddelka je, da kontrolira emisijo trdih delcev in plinov v ozračje, odpadne ter meteorne vode ter vpliv deponij na okolico.

Po modernizaciji se je zmanjšala emisija fluora v zrak za 54 odstotkov, iz dimnika se že dolgo več ne kadi, emisija pepela se je zmanjšala za 80 odstotkov. Kotlarna, ki že nekaj let ogreva naselje Kidričevo, ima filter. Trenutno poteka plinifikacija kotlarne, ki bo v celoti odpravila onesnaževanje z SO₂ in pepelom.

Površino 40 ha odlagališča rdečega blata, na katerem je deponiranih 5 milijonov ton rdečega blata, postopno oze-lenjujemo in pogozdujemo.

Stalne kontrole kanalske vode potrjujejo, da voda ni onesnažena.

Onesnaženost zraka z SO₂ v Kidričevem nikoli ni presegla dovoljene koncentracije. Emisija katrana v ozračje je z uporabo elektrofiltrov v mejah normale.

V TGA so v obratovanju tri poskusne peči, na katerih so

inštalirane naprave za zaje-manje plinov iz elektroliznih celic. Sistem zagotavlja 75 odstotkov zajemanja plinov, iz katerih je mogoče na čistilni napravi izločiti fluor. V izdelavi je investicijski program posodobitve celotne elektrolize B, kot osnova za odločanje o nadaljnjem poteku projekta.

Prašenje iz proizvodnje TGA bo po plinifikaciji kotlarne in zagonu dodatnih filtrov v kalcinaciji glinice zanemarljivo. Vsi lokalni viri prahu so odprašeni, za kar je nameščenih

prek 50 filtrov, ki na uro pre-filtrirajo 510.000 m³ zraka.

Po posodobitvi tehnologije in z ukinitvijo elektrolize A, se s svojimi dosežki pri zmanjšanju električne energije uvrščamo v sam vrh proizvajalcev aluminija.

In kljub vsemu smo, kar smo bili: grdi, požrešni, oholi in še z negativnim predznakom — politična tovarna.

Še bo treba počakati, da bodo čisto na vrhu odločili, kaj bomo, če bomo.

Vera Peklar

Predstavniki čebelarjev

Naš dom v Crikvenici še vedno zavetišče beguncev

Naš počitniški dom je že od lanskega decembra zavetišče hrvaškim beguncem, predvsem moškim, ki so preživeli vsak svojo kalvarijo od okupiranega Vukovarja do zbirnega taborišča od koder so jih, brez vsega, poslali na prostost.

Dom v Crikvenici je naše podjetje ponudilo, saj smo vedeli, da bo primeren za bivanje tudi v zimskem času, ker ga je mogoče ogrevati.

Stalne stike z domom zdržuje Drago Knežević, ki se redno sestaja tudi s predstavniki Karitasa in Rdečega križa ter vodstvom občine. Doslej nad začasnimi prebivalci našega doma ni imel pripomb. Držijo se dogovorjenega. Pravi, da upoštevajo hišni red in vzdržujejo okolico in doslej še ni bilo nič poškodovano. V uporabi imajo sobe in dnevni prostor s televizijo, kjer si vsaj malo krajšajo čas. Hrano dobivajo trikrat dnevno v sosednjem hotelu. Tam jim je na voljo tudi telefonska linija, da lahko kličejo svojce, če jih še imajo in če vedo, kam. Vsak ima pravico do dveh minut pogovora, ki je zastoj, ostalo je

potrebno plačati. Denarja seveda nimajo, tako račune poravnava Karitas in Rdeči križ, ki jim delita tudi oblačila.

Drago Knežević pravi, da je slišal mnogo srhljivih pripovedi preživelih. Nekateri si lajšajo bolečino in praznino teh dni s pogovori, drugi se še bolj zaprejo vase. Vojna se pozna na vseh korakih, trgovine so slabo založene, zmanjkje tudi hrane, kar je, je zelo drago. Ljudje so zagrenjeni, nezaupljivi do tujcev. Po drugi strani pa jih še veliko živi, kot da se ni nič zgodilo: "Dokler sem jaz sit, ne vem zate," pravi Knežević "Gostilne so polne, ljudje pijejo in pojejo. Nimam nič proti temu, pa vseeno nisem navajen sprejemati tako nasprotujočih si svetov. Ljudje ob morju so še vedno bogati. Ti so imeli vsako leto polno turistov, nove in nove devize. Mislim, da so še vedno dokaj egoistični."

Begunci so med seboj kolegialni, čeprav tudi med njimi pride do trenj. Kako ne. Vsak je doživel svoje gorje. Edino, kar imajo, je upanje, da pridejo na svoje.

Vera Peklar

Predsednik sindikata Ptuj — Viktor Markovič

Informacija o ukrepih za reševanje posledic trajnega prenehanja potreb po delu delavcev (presežnih delavcev) v TGA Kidričevo v letu 1991

UVOD

Zaradi tehnoloških, organizacijskih in ostalih sprememb v TGA se spreminjajo tudi potrebe po delovni sili (številu, kvalifikaciji, delovnih izkušnjah). Ukinjanje proizvodnje v HA, prestrukturiranje glinice, prilagoditev proizvodnje povpraševanju po končnih izdelkih v DE LLBK in DE Predelava aluminija vplivajo na kadrovske spremembe tudi v ostalih delih TGA. Zaradi tega bo:

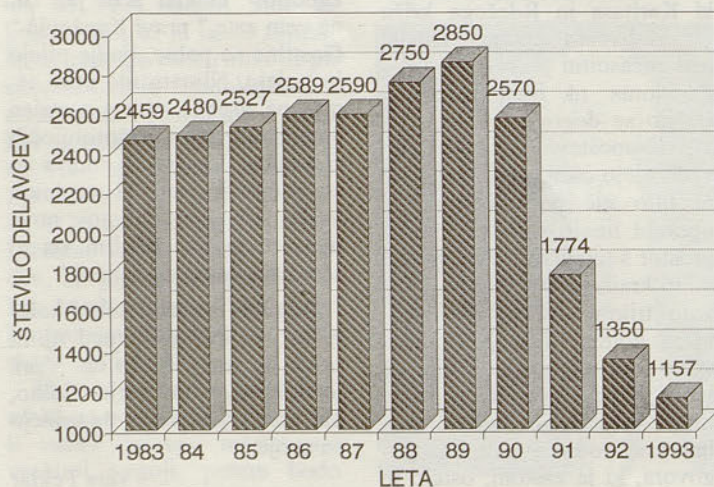
- zmanjšana potreba po številu delavcev,
- povečano razporejanje na druga delovna mesta,
- zmanjšana toleranca neizpolnjevanja pogojev zahtevane strokovne izobrazbe,
- prihajalo do začasnih presežkov delavcev,
- prihajalo do trajnih presežkov delavcev.

GIBANJE DELOVNE SILE V TGA KIDRIČEVO DO LETA 1993

Glede na spremenjen proizvodni program v TGA Kidričevo predvidevamo naslednje gibanje delovne sile v naslednjih letih:

Stanje zaposl. 1.1.1990:	2850
Stanje zaposl. 1.1.1991:	2570
Stanje zap. 31.12.1991	1774
Stanje zap. 31.12.1992:	
(sam TGA)	1351
(s podjetji v lasti TGA)	1664
Stanje zaposl. 31.12.1993:	
(brez rekonstruk. HB)	1157
Stanje zaposl. 31.12.1993:	
(z rekonstrukcijo HB)	1074

ZAPOSLENOST V TGA KIDRIČEVO (1983 - 1993)

NAČIN UGOTAVLJANJA TRAJNIH PRESEŽKOV

Navedenim spremembam se podjetje ne more izogniti, lahko pa z določenimi ukrepi ublaži posledice.

Pri reševanju teh problemov smo izhajali iz naslednjih izhodišč:

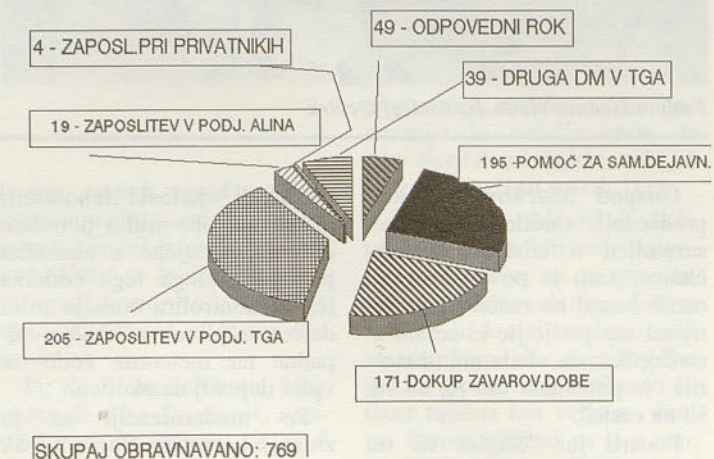
- spremembe so nujne in odlaganje le-teh bi imelo za delavce še hujše posledice,
- pri izvajanju sprememb je treba poiskati vse možnosti, ki bodo delavcem pomagale na čim manj boleč način prenesti posledice sprememb,
- vzpodbuditi sodelovanje prizadetih delavcev pri iskanju rešitev,
- iskati možnosti zaposlitve za delavce, ki bodo postali presežek,
- delavcem omogočiti, da si z dodatnim usposabljanjem povečajo možnosti za razporeditve na druga dela v TGA,
- k reševanju problema presežkov vključiti tudi (finančno sodelovanje) zunanje institucije (Zavod za zaposlovanje, Center za socialno delo, razvojni skladi,...)

Do konca leta 1991 je bilo v TGA sprejetih 28 ugotovitvenih sklepov direktorja podjetja, s katerimi je ugotovil presežek 1173 delavcev. V postopku se

REALIZIRANE NALOGE V LETU 1991 TER PORABLJENA SREDSTVA ZA NJIHOVO REALIZACIJO

Do konca leta 1991 je bilo v TGA sprejetih 28 ugotovitvenih sklepov direktorja podjetja, s katerimi je ugotovil presežek 1173 delavcev. V postopku se

OBLIKE REŠEVANJA PRESEŽKOV V TGA V LETU 1991

je obravnavalo 668 delavcev, katerim so bile na predlog strokovne službe, vodstev DE in podjetja določene naslednje pravice:

1. Preusposabljanje delavcev, ki so prerazporejeni na druga dela v podjetju:

Zaradi prestrukturiranja proizvodnje in organizacijsko kadrovske racionalizacije se je v letu 1991 povečalo notranje razporejanje delavcev iz obrata v obrat, kar bo zahtevalo precejšnje usposabljanje delavcev za druga dela. Na druga dela v druge obrate je bilo razporejenih 39 delavcev.

2. Prerazporejanje v drugo delovno organizacijo:

V letu 1991 smo osamosvojili posamezne dele podjetja, ki lahko del svojih storitev prodajo na trgu. Zaradi večje usmerjenosti na trg, bo potrebno delavce še dodatno usposobiti za kvalitetno delo,

— do konca septembra 1991 je bilo ustanovljeno podjetje VITAL iz prejšnje DE Družbeni standard. V njem je zaposleno 47 bivših presežnih delavcev TGA.

— z začetkom decembra 1991 je začelo delovati kot samostojno podjetje Livarna d.o.o. Trbovlje, ki je nastalo iz prejšnje DE Livarna lahkih kovin Trbovlje. V njem je zaposleno 154 presežnih delavcev TGA.

— do konca leta je osamosvojena kot samostojno podjetje

je še DE Splošne zadeve v podjetje REVITAL d.o.o. v katero je bilo s 1.1.1992 — razporejeno 82 delavcev.

Istočasno pa še iščemo možnosti za zaposlitev nekaterih kapacitet in posameznih programov, ki jih sedaj opravlja DE Vzdrževanje, izven TGA. V primeru, da bomo našli skupaj z delavci in vodstvom omenjene DE ustrezen trg, bomo te dele ustanovili kot samostojna podjetja.

3. Denarna pomoč pri prehodu na samostojno dejavnost:

a) nepovratna sredstva

Delavcem, ki so kot presežki pripravljeni sami reševati svoj eksistenčni problem s samostojno dejavnostjo (podjetje, obrt, kmetijstvo, druge oblike zaposlitve) pomagamo s finančnimi sredstvi (enkratno izplačilo v višini pripadajočega nadomestila OD za čas 6 mesečnega odpovednega roka in odpravnina v višini polovice OD za vsako leto dela v TGA).

V letu 1991 je bila do konca novembra izplačana pomoč 195 delavcem v skupnem znesku 20 713 427.— SLT.

b) kredit pod ugodnimi pogoji za tiste, ki bi želeli odpreti samostojno obratovalnico.

Delavcem, ki so ustanovili podjetje preko podjetniškega inkubatorja TGA - ALIN, nudimo možnost najema kredita pod ugodnimi pogoji, za vsa-

kega zaposlenega delavca, ki ga bomo lahko razporedili iz TGA in mu tako nudili nadaljno zaposlitev.

V letu 1991 smo do konca septembra dodelili kredit v skupnem znesku 31 215 DEM v dinarski protivrednosti. V teh podjetjih se je do konca leta zaposlilo **19 presežnih delavcev TGA**.

4. Dokup zavarovalne dobe

Delavcem, ki imajo možnost upokojitve z dokupom manjkajoče zavarovalne dobe, pomagamo pri dokupu.

a) za čas opravljanja kmetijske dejavnosti

b) dokup zavarovalne dobe

Do konca leta 1991 je bila dokupljena zavarovalna doba **171 delavcem v skupnem znesku 64 141 105.— din.**

Zavod za zaposlovanje Slovenije je delno prispeval k dokupu s **15.500.483.— din.**

5. Nadomestilo OD za čas 6-mesečnega odpovednega roka od dokončnosti sklepa o prenehanju delovnega razmerja

— konec decembra 1991 je bilo v odpovednem roku **49 delavcev**, ki prejema v tem času nadomestilo OD

6. Odpravnina po ZDR za vsako leto dela v TGA 50 % povpreč. OD delavca

— ker odpovedni rok ne bo potekel nobenemu presežnemu delavcu v letu 1991, bodo odpravnine izplačane v letu 1992.

7. Razpis natečaja za sofinanciranje dejavnosti v podjetjih, ki so pripravljena trajno zaposliti presežne delavce TGA.

— na objavljen razpis smo do konca leta 1991 v 4 podjetjih zaposlili **4 presežne delavce TGA**. Podjetja so zato prejela kredit v skupnem znesku 40 000 DEM v dinarski protivrednosti od podjetniškega inkubatorja ALIN, d.o.o.

— Pri razpisih je potrebno omeniti, da med delavci, ki so določeni kot trajni presežek ni velikega interesa za delo pri privatnikih, saj mnogi nočejo sprejeti ponujenga dela za nedoločen čas v teh podjetjih. S

podjetji, ki sprejmejo delavce TGA, sklenemo posebno pogodbo, s katero zavarujemo delavce pred uvrstitvijo med presežke oziroma neopravičenimi odpusti!

SKUPAJ PORABLJENA SREDSTVA DO 31.12.1991: 87 703 132.— SLT

Ob omenjenih oblikah smo predlagali še naslednje oblike pomoči presežnim delavcem, ki jih bomo uporabili v kratkem:

1. Oblikovanje sklada za pomoč družinam, ki so socialno ogrožene zaradi prenehanja zaposlitve v TGA

— predvidevamo, da bi to pomoč nudili okrog 40 delavcem ter za ta namen potrebovali okrog 200.000.—SLT.

2. Oblikovanje sklada za izobraževanje iz dela za perspektivne kadre, katerih delo bi lahko opravljali delavci, ki bodo postali presežek in

3. Zagotovitev sredstev pri zunanjih institucijah za sofinanciranje tistih oblik pomoči, za katere zakonodaja predvideva pomoč s strani države.

Izvajanje programa bo potekalo postopno in v skladu z možnostmi. Spremenjene gospodarske razmere (cena elektrike, neugodna tržna gibanja, politične razmere,...) ter realizacija posameznih projektov, ki omogočajo nova delovna mesta (zeoliti, kalcijev silikat, vodno steklo,...) bodo seveda vplivali na spremembo programa (hitrejša zmanjševanje števila zaposlenih od predvidenih rokov).

Da bi lahko program izvajali v predvidenih rokih ter zagotovili potrebna sredstva, redno sodelujemo tudi z republiškimi organi — ministrstvom za delo ter Zavodom za zaposlovanje. Zato je potrebno v letošnjem letu vso znanje in voljo porabiti za dokazovanje republiški vladi o potrebnosti proizvodnje aluminija v nezmanjšanem obsegu v TGA (elektroliza B in elektroliza C), saj bi njuno zaprtje seveda povzročilo bisveno hujše probleme, ki jih v TGA ne bi mogli rešiti.

Jože Glazer

PROGRAM - TRG - KVALITETA

Majhni doma, veliki v Evropi

Tik ob zeleni Krki in razpadajočem dimniku prve železarske peči (od tod so železarno preselili na Jesenice), stoji več kot sto let stara stavba, kjer je v enem samem letu doživelo razcvet podjetje ERGO.

Rokov se držimo in zato imamo svojo ceno.

Zakaj pišem ravno o ERGU? Je sploh že kdo slišal zanj? Ste slišali za Dvor, vas ob Krki v bližini Žužemberka in ne tako daleč od Novega mesta. Tam je namreč stekla proizvodnja galanterije in opreme, bolj boste razumeli, če zapišem ličnih lesenih servirnih vozičkov z blagovno značko Servus, ki je zaščiten po vsem svetu. Gre pa tudi za drobne lesene izdelke in predvsem kuhinjske deske in plošče za pripravo hrane ter blok plošče za shranjevanje nožev. O blestečem prodoru majhnega podjetja na zunanje tržišče, pišem morda prav za korajžo vsem našim mladim nastajajočim podjetjem. ERGO je namreč zaposlil skoraj vse

Novolesove delovne invalide in v enem samem letu dosegel zavidljive uspehe. Je stoddostni izvoznik, prisoten na vseh evropskih trgih, predvsem pa v Nemčiji, Angliji in Italiji. Prve vzorce že pošiljajo tudi na Japonsko, v Avstralijo in Kanado.

ERGO je ustanovil Novoles septembra 1990, da bi rešil svoje delovne invalide. Novoles je vložil 5000 dinarjev za ustanovitev podjetja, jim dal stare stroje ter prostore na Dvoru, za katere plačujejo 7000 mark najemnine.

Imeti je treba program in trg in delati.

Tudi ERGO je imel na začetku velike težave, dokler ni prišel Stane Bukovec, mlad in ambiciozen direktor, ki mu je s svojo ekipo uspelo narediti iz ERGA nekaj, kar doma sicer ne poznamo dovolj, zunaj pa je njegov program Servus pojem kvalitete.

Kako, me zanima? Odgovor je kratek: "Garali smo. Imeti je

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

treba program in trg in delati. Mi smo hitro začeli razmišljati programsko in si zadali nalogo, da postanemo prvi v Evropi."

Neverjetno. Kar takoj v Evropo, kar se mi zdi strašno komplicirano. Iz pogovora razberem, da se moraš pojaviti nekje na elitnem mestu. ERGO je začel na semju v Frankfurtu in od tam so se razvejale njegove poti po vsej Evropi.

"Mi se ne pojavljamo v nobeni veleblagovnici, v pošte pride le še kakšna kataloška prodaja. Ne moreš uspeti, če delaš s petimi posredniki ali več, točno moraš vedeti, kam gre tvoj artikel.

Vse funkcije so v naših rokah. Imamo lastno komercialo, kjer pokrivamo celoten izvoz, nabavo in kooperacijo, kompleten razvoj. Tukaj imamo konstruktorja, v Ljubljani pa pogodbeno dela za nas arhitekt. Imamo svoje finance in računovodstvo (v privatni firmi)."

Naš program je razstavljen samo v ekskluzivnih trgovinah. Nikjer ga ne prodajamo.

Direktor Stane Bukovec ve, kako se tem rečem streže. Od dvajsetih let delovne dobe, ko-

likor jih že ima mladi poslovnež, jih je pet preživel kot vodja obrata, dolgo je delal v komerciali (tudi vodja prodaje), zadnje leto pa je bil pomočnik generalnega direktoraja Novolesa za določene programe.

"Videl sem, da le tako lahko uspešno vodiš neko podjetje, če imaš vse funkcije v svojih rokah. Ne more ti nekdo na holdingu določati, kaj in kako boš delal. To moraš vedeti sam."

To ne pomeni, da hoče direktor vse sam, pač pa, da ima ob sebi ekipo (skupaj z njim so štirje) ljudi, ki jim popolnoma zaupa in oni njemu. Komercialni direktor, vodja nabave in kooperacije in obratovodja, to je skupina, ki se skupaj z direktorjem popolnoma razdaja za podjetje, prostih vikendov ne poznajo kaj dosti. "Mi delamo kot da je to naše."

In delavci? Ali tudi oni razmišljajo tako?

"Tudi oni. V začetku so bili zelo skeptični, ker so mislili, da je zaposlitev v ERGU le nadaljevanje poti na cesto. Zdaj je drugače. Delajo in čutijo z nami, kajti ti ljudje vedo, kaj se pravi biti leto dni doma. Vsaj enkrat mesečno se dobimo skupaj, da jih seznanim z vsem, nič ne skrivamo, saj morajo vedeti, kaj se dogaja."

Morda prav zato v ERGU ni bilo nikoli težav z delom prek

delovnega časa, tudi ob sobotah in nedeljah. Vse nadure dobijo plačane.

"Lani novembra, ko je šlo za božično prodajo, smo delali ves mesec po 12 ur, drugače delamo samo v eni imeni. Zgodilo se je, da so ljudje prišli že ob treh ponoči, da so pripravili določene faze in naložili kamion do šeste ure zjutraj. Brez težav. Povedali smo jim, ali bomo delali vsi, ali pa bomo zopet doma."

Mi delamo, kot da je to naše.

Z disciplino res nimajo preglavic. Vsak ve, kaj mora delati in do kdaj mora biti delo opravljeno. Strogo se držijo rokov. Za kompletno proizvodnjo in kvaliteto skrbi obratovodja. Posebne kontrole v obratu nimajo. Za mehanično vzdrževanje skrbi en delavec, pogodbeno pa imajo enega električarja, ki ga pokličejo, ko ga potrebujejo. Nobeno delo ni normirano. "Manj je neseč in ljudje delajo z večjim zadovoljstvom." Zelo elegantno so rešili primer neprilagodljivosti. Pojavila sta se dva, ki bi rada nekaj po svoje, kar bi gotovo razbilo homogenost, pa so jima takoj dali delo na dom. Zdaj je zopet red in zadovoljstvo pri vseh. O delu na domu razmišljajo tudi drugače, da bi čimbolj zmanjšali stroške in pomagali tistim, ki težko in od daleč prihajajo na delo. Na tak način bi pridobili še nekaj delovnih mest, za zdrave delavce in delovne invalide.

Kaj pa nagrajevanje? "Nagrajevanja posebej nimamo. Zaenkrat smo še v sistemu Novolesa. Malo sicer odstopamo od osebnih dohodkov matične firme, saj poslujemo pozitivno. Mi nismo bili v blokadi niti en dan."

Pričakovala sem, da bom slišala višje povprečje, za januar je znašalo to okoli 16 tisoč tolarjev.

V pičem letu so vložili lastna sredstva za obnovo proizvodne hale, za napravo za odsesavanje, brez katere ne bi mogli začeti z delom in seveda za nove stroje, pa še ostal jim je kupček deviz. Lani januarja je znašala prva realizacija ERGA 40 tisoč mark mesečno, do letos so to povečevali — torej 350 do 400 tisoč mark realizacije na mesec.

Ne boste verejeli, ampak prav zato, ker so bili preveč uspešni, so prišli v težave. La-

stnik, Novoles, jim je izračunal, da morajo po delavcu ustvariti kar štirikrat več deviznega ostanka, kot ga ustvari zdravi delavci v matični firmi. To pa kljub zagnanosti vseh, realno ni mogoče.

"Mi vstrajamo in se ne damo," pravi direktor. "Naš trg se ne bo tako kmalu zasičil."

Za domači trg doslej ni bilo časa, toda zdaj snujejo načrte tudi zanj. V Ljubljani, seveda v centru, bi odprli ekskluzivno trgovino, od koder bi reklamirali svoje izdelke prek medijev in tam bi jih bilo mogoče tudi naročiti." Lahko, da bomo dali to trgovino privatniku. Ta bo delal samo za nas, tako da bomo vedeli, da je tisto, kar bo prodal, naše. Takoj. Kajti, če bomo prodajali prek neke trgovske hiše, ne bo denarja tri mesece. Tako pa ne gre, potem bi moral biti artikel za toliko odstotkov dražji in vprašanje je, kdo ga bo kupil."

Stojala za nože delamo za najboljše proizvajalce nožev.

Kaj bi vam rekla za konec. Da je bil dan, ko sem iskala ta Dvor na Krki topel in lep kot v pravljici. Da je siva stavba, brez napisa, ki bi povedel, kaj je tam notri, bolj podobna zapuščenemu delu graščine, kjer tudi notri ni elitnih šefovskih prostorov, vendar polno domačnosti, ki jo daje toplina lesa. Rada pa bi rekla predvsem to, da sem odhajala z občutki, kot da sem poslušala lepo pravljico. Recimo pravljico o princu, ki je prišel in čakajoče na delo popeljal v Evropo in ta ga je sprejela. Toda kot v vseh pravljicah, tudi v tej nastopajo zle sile (problem lastništva) in ko bodo, vztrajni kot so, premagali še te, jim bo zares lepo.

Vera Peklar

Kako smo poslovali

V tabeli I in II prikazujemo, kako smo poslovali v februarju 1992. V zadnjem stolpcu tabele prikazujemo tako mesečno kot letno rast ustvarjene proizvodnje v primerjavi z ustvarjeno proizvodnjo v enakem obdobju lani ter doseženo proizvodnjo v primerjavi z načrtovanim obsegom proizvodnje za letošnje leto.

V DE Proizvodnja glinice smo v februarju proizvedli 236 ton specialnih glinic, kar je samo 59% planirane količine. Natrijevega vodnega stekla 38°Be smo raztopili 1.191 ton, 42°Be pa 123 ton. V obeh mesecih skupaj smo proizvedli 2.551 ton raztopine Na vodnega stekla oziroma 50%. Kalijevega vodnega stekla smo v II. mesecu raztopili 50 ton, v obeh mesecih letošnjega leta pa 96 ton oziroma 65% predvidene količine. Zeolita A-45 (atro) smo proizvedli 46 ton, zeolita — sušenega (atro) pa 96 ton. Tudi pri proizvodnji zeolita nismo dosegli planskih postavk iz osnutka letnega plana poslovanja.

V DE Proizvodnja aluminija smo v februarju proizvedli v elektrolizi B 2.758 ton in v elektrolizi C 3.153 ton elektrolitskega Al, to je skupaj 5.911 ton. S to količino nismo dosegli planske postavke za 46 ton (indeks 99). V obeh mesecih smo proizvedli v obeh elektrolizah 12.300 ton elektrolitskega Al, kar pa je 148 ton manj kot v enakem času preteklega leta in ravno toliko kot smo planirali za ta čas.

Poraba vseh glavnih surovin na enoto proizvoda je v elektrolizah v glavnem zadovoljiva, še najbolj poraba električne energije, katera je v elektrolizi B manjša za 3%, v elektrolizi C pa za 2% od planskega normativa.

TABELA I: DINAMIKA POSLOVANJA — INDEKSI FIZIČNEGA OBSEGA PROIZVODNJE											
DE / PROIZVOD	Enota mere	Plan proizvodnje		DOSEŽENA PROIZVODNJA				INDEKSI			
		II	I-II	1991		1992		1992/91		1992	
				II	I-II	II	I-II	7:5	8:6	7:3	8:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
DE PROIZVODNJA GLINICE											
Specialne glinice	t	397	822	170	282	236	236	139	84	59	29
Sušeni hidrat	t	29	59	—	—	—	—	—	—	—	—
Raztopljeno Na vodno steklo 38° Be	t	2.271	4.698	792	1.659	1.191	2.276	150	137	52	48
Raztopljeno Na vodno steklo 42° Be	t	172	355	45	70	123	275	273	393	72	77
Raztopljeno K vodno steklo 42° Be	t	72	148	—	—	50	96	—	—	69	65
Zeolit A-45 (atro)	t	381	789	82	203	46	118	56	58	12	15
Zeolit — sušeni (atro)	t	397	822	—	—	96	148	—	—	24	18
DE PROIZVODNJA ALUMINIJA											
Elektrolitski Al — hala B	t	2.789	5.771	2.808	5.929	2.758	5.758	98	97	99	100
Elektrolitski Al — hala C	t	3.168	6.554	3.099	6.519	3.153	6.524	102	100	100	100
Skupaj hal B+C	t	5.957	12.325	5.709	12.448	5.911	12.300	100	99	99	100
Anodni bloki — B	t	1.581	3.161	1.628	3.690	1.542	3.472	95	94	98	110
Anodni bloki — C	t	1.838	3.675	1.802	3.694	1.639	3.664	91	99	89	100
LIVARNAE											
Al formati	t	2.378	4.920	5.535	10.415	4.263	8.627	77	83	197	175
Livarniške zlitine	t	278	575	163	578	344	563	211	97	124	98
Gnetene zlitine	t	1.112	2.302	628	1.278	517	1.501	82	117	46	65
Predzlitine — lastna poraba	t	169	351	96	168	56	156	58	93	33	44
Al žica E Al + peral žica	t	179	370	90	237	246	417	273	176	137	113
Al trak — ozki za prodajo	t	397	822	358	804	152	370	42	46	38	45
Al trak — ozki za rondelice	t	556	1.151	516	1.124	613	1.080	119	96	110	94
Al trak — široki za prodajo	t	926	1.915	291	353	37	210	13	59	4	11
Al trak — široki za izparilce	t	257	432	—	199	268	381	—	191	104	72
DE PREDELAVA ALUMINIJA											
Rondelice	t	278	575	365	695	229	451	63	65	82	78
Izparilniki	t	143	296	163	295	142	196	87	66	99	66
DE LLBK TRBOVLJE											
BLAGOVNA PROIZVODNJA	t	5.691	11.775	7.593	14.656	5.930	12.335	78	84	104	105

V livarnah smo v II. mesecu proizvedli največ Al formatov in sicer 4.263 ton, ker jih trg največ tudi potrebuje (indeks 179), medtem ko se je proizvodnja ostalega livnega asortimana gibala zelo različno, glede na isti mesec preteklega leta in glede na planske postavke.

V DE Proizvodnja aluminija smo proizvedli 229 ton rondelice in 142 ton izparilnikov. Proizvodnja rondelice je nekoliko manjša od planske postavke zaradi trenutnega stanja na tržišču, medtem ko smo izparilnikov proizvedli le 1 tono manj kot smo načrtovali.

Skupni obseg blagovne proizvodnje je v februarju 5.930 ton (indeks 104), v obeh mesecih pa smo proizvedli 12.335 ton in s to količino smo presegli načrtovano proizvodnjo v osnutku letnega plana poslovanja za 5%.

TABELA II: PREGLED PORABLJENIH NAJVAŽNEJŠIH SUROVIN NA ENOTO PROIZVODA V ČASU OD I-II 1992

DE / PROIZVOD	Enota mere	Planski normat.	Dosež. normativi		Indeksi	
			II	I-II	4:3	5:3
1	2	3	4	5	6	7
DE PROIZVODNJA ALUMINIJA						
Elektrolitski Al — hala A						
— glinica	t	1,925	1,925	1,925	100	100
— anodni bloki	t	0,5825	0,5086	0,594	87	102
— kriolit	t	0,005	—	0,0003	—	7
— Al fluorid	t	0,032	0,0203	0,0184	63	58
— električna energija	kWh	14,760	14,232	14,334	96	97
Elektrolitski Al — hala C						
— glinica	t	1,925	1,925	1,925	100	100
— anodni bloki	t	0,5515	0,547	0,544	99	99
— Al fluorid	t	0,023	0,018	0,019	78	83
— električna energija	kWh	13,758	13,428	13,431	98	98
Anodni bloki — B						
— petrolkoks	t	0,6884	0,6976	0,6976	101	101
— katranska smola	t	0,1548	0,1567	0,1567	101	101
— pečeni ostanek	t	0,2314	0,2239	0,2239	97	97
— zemeljski plin	kWh	300	322,9	322,9	108	108
— zemeljski plin	Sm ³	70	72,4	72,4	103	103
Anodni bloki — C						
— petrolkoks	t	0,6867	0,6421	0,6421	94	94
— katranska smola	t	0,1572	0,1564	0,1564	99	99
— pečeni ostanek	t	0,232	0,2888	0,2886	124	124
— električna energija	kWh	280	339,2	339,2	121	121
— zemeljski plin	Sm ³	70	47,8	47,8	68	68

Varstvo pri delu

Podatki o gibanju poškodb pri delu za preteklo leto nam kažejo, da se je število poškodb pri delu v primerjavi s prejšnjim letom zmanjšalo.

V letu 1991 je bilo 195 poškodb manj kot leto poprej, ali za 40 odstotkov manj. Prav tako se je zmanjšalo število izgubljenih dni za 29 odstotkov.

Kljub temu pa s stanjem ne moremo biti zadovoljni. Še vedno je preveč poškodb v po-

sameznih obratih, zaskrbljuje pa je predvsem to, da so to novi obrati (rondice, livarna II in proizvodnja anod).

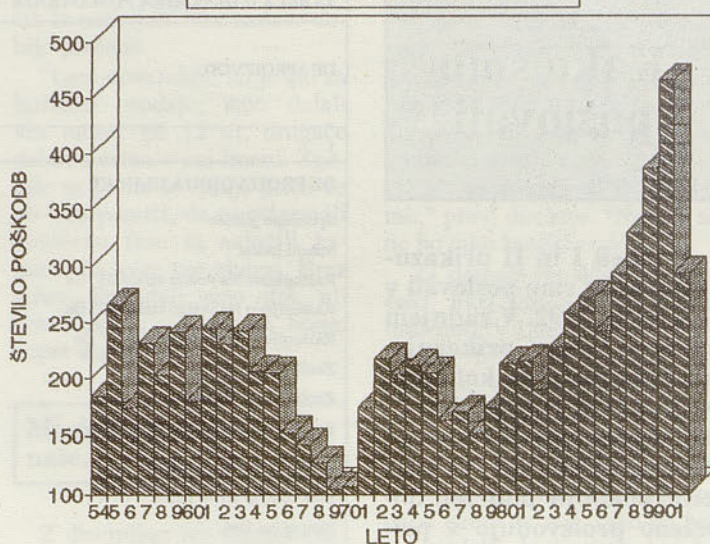
Za 80 odstotkov vzrokov poškodb je še vedno kriv posameznik in njegov nadrejeni. Pogoste kršitve pri poškodovanju so predvsem podcenjevanje nevarnosti, neuporaba zaščitnih sredstev in improvizacija posameznega dela.

Kršitelji so tudi odgovorni vodje, ki še vedno dovolijo

Gibanje poškodb po mesecih in zaradi njih izgubljeni dnevi

	1990				1991			
	poškodbe pri delu	izgubljeni dnevi	poškodbe na poti	izgubljeni dnevi	poškodbe pri delu	izgubljeni dnevi	poškodbe na poti	izgubljeni dnevi
januar	36	383	4	61	35	425	2	23
februar	37	269	2	21	13	135	2	10
marec	37	277	0	0	18	159	2	18
april	41	255	0	0	22	184	1	16
maj	46	287	4	32	16	248	0	0
junij	49	253	1	4	28	292	1	3
julij	29	455	1	6	22	412	0	0
avgust	42	642	3	43	24	178	1	4
september	29	407	2	18	22	298	2	36
oktober	45	528	1	36	28	500	3	33
november	40	554	1	34	24	352	2	65
december	35	398	2	33	20	363	6	86

POŠKODBE OD LETA 1954 - 1991

opravljati delo brez zaščitnih sredstev, delavcev ne seznanijo dovolj z nevarnostmi pri delu, prisotna pa je tudi lažna solidarnost pri raziskovanju poškodb.

Analize poškodb že vrsto let kažejo, da se največ poškodujejo mladi delavci, ki nimajo delovnih navad in izkušenj (51% vseh poškodb s stažem v TGA do 4 let).

V Službi za varstvo pri delu so se odločili, da bodo v letošnjem letu zahtevali uvedbo postopka za vse odgovorne vodje, ki ne bodo upoštevali predpisov.

Vezani posli kot sestavina sodobnega trženja

Prijatelj se pohvali prijatelju:

“Pravkara sem prodal psa za 50.000 SLT.”

Prijatelj meni, da bi tako kupčijo veljalo zaliti, prodajalec psa pa odgovori, da je brez gotovine.

“Kako to?” se čudi prijatelj.

“Veš, kupec mojega psa je imel čudovitega mačka in mi ga je prodal za 50.000 SLT.”

Gornji zgled zveni kot anekdota, a je istočasno tipičen primer vezanega posla. Le-ta je v svoji zasnovi ena od prvobitnih sestavin menjave dobrin in storitev, ki pa prav v novejši zgodovini ponovno močno pridobiva na pomenu. Kot da institucionaliziranost obrambnih mehanizmov med različnimi ekonomskimi sistemi presega univerzalnost denarja. Toda danes

sama funkcija denarja velikokrat ne omogoča izvedbe poslov. V rast svetovne trgovine je vedno močnejše vtkana prisotnost vezanih poslov, ki postajajo tako uporabno sredstvo za doseganje nekaterih ciljev proizvodnje, trgovine in narodnih gospodarstev.

1. Opredelitev oblik vezanih poslov ter vloga države in podjetja

Iz množice imen, ki se v praksi uporabljajo za vezane posle je mogoče strniti ugotovitev, da so to posebni posli ali poslovne transakcije (special transactions). Gre za takšne oblike menjave, kjer se partnerja samoiniciativno ali zaradi državnih ukrepov dogovorita za posebne pogoje dobave in plačila blaga ali storitve. Pri tem je značilno sledeče:

- plačilo se ne opravi v denarju ali pa le delno,
- kljub plačilu v dobave v denarju mora prodajalec “strošek” plačila za kupca znižati z odkupom določenih proizvodov,
- kupec opravi plačilo s proizvodi, ki so posledica uporabe kupljenega blaga,
- plačilo nakupa je olajšano, ker prodajalec pomaga kupcu pri zagotovitvi potrebnih plačilnih sredstev.

Vendar pa vezani posli niso vedno zgolj posledica plačilnih problemov. Vedno pogosteje se namreč uporabljajo, kot instrument optimalizacije proizvodnje, kot instrument zagotavljanja trajnih dobav ključnih materialov, itd.

Vezani posli v bivši Jugoslaviji so bili v glavnem posledica plačilnih problemov v medna-

rodni menjavi, redkeje pa kot sredstvo izvoznega prodora oziroma nabavne ter prodajne politike. Ne glede na aktualnost vezanih poslov med republikami bivše Jugoslavije si oglejmo še nekatere druge vzroke in namene uporabe vezanih poslov, ki lahko prinašajo dolgoročno razvojno korist in dobiček podjetij.

Brez dvoma omenjeni vzroci ne moremo jemati kot časovno nespremenljiv, vendar pa kaže na to, da plačilni promet ni edini in najpomembnejši vzrok za uporabo vezanih poslov. Proučevanje VP je odkrilo:

- da se le manjši del VP, ki so jih partnerji želeli uresničiti tudi dejansko izvede. Po nekaterih virih je to vsega 5% od vseh predlaganih konstrukcij,

Tabela 1: Vzroki in namen uporabe vezanih poslov*

Namen VP	Pogostost v %	Vzrok VP	Pogostost v %
instrument trženja	70	izvoz ind. pr.	41
instrument nakup. pol.	18	izvoz surovin	29
sporaz. o sodelovanju	12	plačilni problemi	18
		proizvodna koop.	10
		poseb. bilater. pogodb.	2
	100%		100%

*Podatki so za 51 držav, od tega jih je 37 držav v razvoju, ki so ustvarile okrog 70% vse trgovine držav v razvoju in 6 najbolj razvitih držav npr. ZDA, Japonska, Nemčija... Podatki zajemajo razdobje 1983–1986.

Vir: J. R. Mikton, ECE Geneva, predavanja v CZT 1987.

— da predstavlja velikost ob primerni organiziranosti podjetja tudi večjo šanso za uspešno realizacijo,

— da so VP v primeru uspešne izvedbe izredno dobičkonosni.

Med težavami v zvezi z VP v podjetju štejejo naslednje:

— nizek odstotek njihove realizacije,

— dolgotrajnost postopka od ideje do realizacije,

— neusklajenost in slab pretok informacij med nabavnimi in prodajnim delom v podjetju,

— neizogibno poslovanje s proizvodi, ki niso običajni za podjetje; nastaja nevarnost neustrezne nabave, izgub, slaba kakovost, itd.,

— posebni stroški najemanja storitev specializiranih posrednikov (Trading house),

— dodatni problemi in stroški uveljavitve prilagojene interne organizacije podjetja za uspešno izvajanje VP.

Na drugi strani lahko uspešnost VP, kot instrumenta za doseganje poslovnih ciljev in zagotavljanja dobička, izkoristimo le ob izpolnitvi nekaterih pogojev:

— poznati moramo posamezne tipe VP in s tem njihove prednosti in slabosti,

— zagotoviti moramo načrtno rabo VP v vseh segmentih

poslovne politike, skladno s poslovnim poslanstvom podjetja,

— uveljaviti moramo primerno organizacijo podjetja za izvedbo VP,

Zavračati je potrebno amaterizem tako glede vrste posla, kot njegovih pogodbenih in drugih značilnosti ter po potrebi sodelovati z ustreznimi specialisti in primernimi informatorji,

— kreirati je potrebno razvoj, presojo in uporabo praktičnega znanja pridobljenega na podlagi že opravljenih VP.

Tipi vezanih poslov

Med različnimi tipi vezanih poslov so razlike pogosto samo navidez majhne, bodisi v tehniki izvedbe, ali pa elementih pogodbenih odnosov med partnerji. Verjetno zato različne vrste vezanih poslov pri nas označujemo z imenom KOMPENZACIJSKI POSLI. Upoštevajoč povedano lahko konvencionalne tipe vezanih poslov definiramo glede na njihove vsebinske posebnosti pri izvedbi in glede na probleme, ki jih posamezna oblika VP postavlja pred managerja oziroma pred podjetje. Sicer pa pogled oblik VP:

1. Konvencionalne oblike vezanih poslov (Conven-

tional types of countertrade deals)

1.1. BARTES
tudi zamenjalni posel, angleško barter

1.2. KOMPENZACIJA
tudi prodajno-nakupni posel, angleško compensation

1.3. RECIPROČNI NAKUP
tudi protinakup ali vzporedni posel, angleško counterpurchase

1.4. BUY BACK
tudi povračilni nakup, angleško buy back deal

1.5. OFFSET
tudi dopolnilni posel, angleško offset deal

2. Nekonvencionalne oblike vezanih poslov

2.1. VNAPREJŠNJI NAKUP
angleško advance purchase

2.2. PROIZVODNA KOOPE-
RACIJA

2.3. MALOOBMEJNI PRO-
MET

2.4. SEJEMSKJE KOMPEN-
ZACIJE

2.5. MEDDRŽAVNI KLI-
RING

2.6. REEKSPORT

2.7. SWITCH

Ker gre za terminologijo, ki je mnogim le navidez poznana, ne bo odveč še kratko pojasnilo o značilnostih nekaterih VP. Pri tem se bomo izognili podrobnemu opisovanju vseh zank same tehnike. Brez zlobe namreč domnevam, da je tema za mnoge bralce, katerih delo je v kolektivu neposredno povezano s strženjskimi nalogami, že sama po sebi dovolj utrudljiva. Vsi ostali sodelavci iz stroke pa bodo v primeru dodatnih inspiracija znali poiskati ustrezno dodatno literaturo. Nekaj od te je tudi pri meni.

Barter

To je posel sklenjen med dvema partnerjema, kjer prodajalec in kupec istočasno na-

stopata, drug proti drugemu v obeh vlogah. Čisti barter poteka brez uporabe denarja, gre za menjavo blaga za blago. Barter temelji na eni samo pogodbi, kupoprodajna pa se izvede praviloma istočasno.

Kompensacija

Pri kompenzaciji prodajalec soglaš, da bo kot plačilo sprejel dogovorjeno blago. Vrednost tega blaga lahko delno ali v celoti poplača vrednost dobavljenega blaga (delna oziroma polna kompenzacija).

Posebnosti so še, da partnerja za vsako od dobav drug drugemu izpostavljata račun, kot evidenčno podlago in ne kot osnovo za izvedbo dejanskega denarnega plačila. Zneski faktur se pogosto vodijo na posebnih kompenzacijskih računih pri pooblašeni ustanovi oziroma banki. Dogovor med partnerjema praviloma dopušča, da proizvajalec svojo kompenzacijsko vezo (pravico) lahko prenese na tretjo osebo. V kompenzaciji sodeluje praviloma tudi več partnerjev, del vrednosti prodanega blaga pa lahko kupec plača tudi z denarjem oziroma z devizami.

Recipročni nakup

Ta posel je med vezanimi posli najpogostejši. Prodajalec se pri takem nakupu strinja, da bo pri kupcu obvezno kupil izbrane proizvode v dogovorjeni vrednosti. Za to kupec prodajalcu praviloma plača celotno vrednost dobave v denarju (v konvertibilnih devizah).

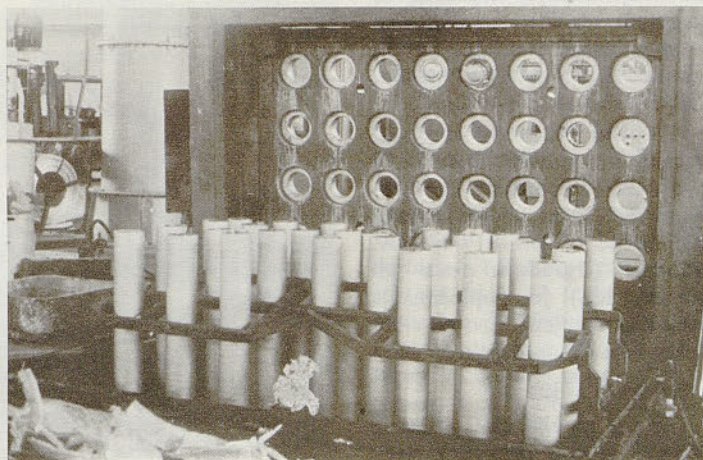
V primerjavi s kompenzacijo je to posel, ki v vsaki obliki povzroča denarne tokove med partnerjema. Praviloma poteka na temelju dveh ločenih, a vsebinsko povezanih pogodb. Prva določa pogoje dobave blaga in plačila zanj, druga pa okvirni spisek proizvodov ter

(Nadaljevanje na 12. strani)

Odrezki

Iz Livarne

vrednost, ki mora biti v obliki recipročnega nakupa opravljene nejpogostejše v roku 6 do 18 mesecev. Recipročni nakup lahko prodajalec opravi pri kupcu ali pri dogovorjeni tretji osebi.

Buy back

Prodajalec (praviloma opreme in tehnologije) soglaša, da bo kot delno ali celotno plačilo za vrednost dobave prejel proizvode, ki bodo rezultat proizvodnje na temelju dobavljene opreme ali (in) tehnologije. Ta posel na dobaviteljevi strani praviloma izvaja več partnerjev — glavni dobavitelj in poddobavitelj, nosilec posla pa je lahko bodisi glavni dobavitelj ali skupina dobaviteljev v konzorciju.

Stališča glavnega dobavitelja so lahko proizvodi, ki predstavljajo plačilo za dobavo enaki proizvodi dobavitelja (npr. dobava polnilne opreme proizvajalca vina in plačilo z vinom), neenaki in nepovezani proizvodi s proizvodnjo dobavitelja in proizvodi, ki so kombinacija obeh tipov proizvodov.

Uspeh tega posla je za dobavitelja v mnogočem dovisen od tipa proizvoda, ki predstavlja plačilo dobave.

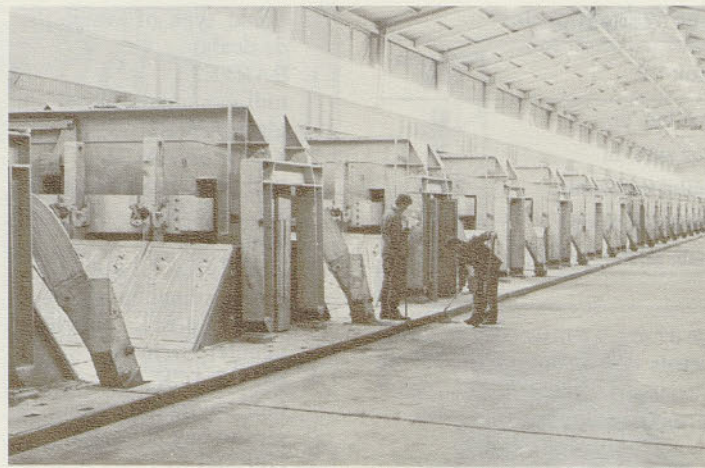
Offset

Ti posli so pri nas znani predvsem kot vezave uvoza na izvoz, skladno z državno in zunanjetrgovinsko regulativo. Bistvo tega posla je v obvezi prodajalca, da bo pomagal pri skrbeti oziroma zaslužiti del deviznega zneska potrebnega za poravnavo vrednosti dobavljenega blaga. To v praksi pomeni, da prodajalec pomaga kupcu s tem, da odkupi ali pomaga pri prodaji kupčevega nekonvencionalnega izvonega blaga. Tipična za tak posel je udeležba države, uporabljajo pa se za prodajo orožja in raznih strateških proizvodov. Država, ki orožje kupuje, si praviloma zagotovi plačilo vsaj dela dobave, v obliki prodaje netradicionalnih izvoznih proizvodov dobavitelju orožja.

Posebna oblika offset posla, znana kot "turški model" ali tudi BOT (Building-Operate-Transfer) je na področju gradnje infrastrukturnih objektov. Prodaja (izgradnja ceste ali mostu, idr.) je poplačana s časovno omejeno uporabo objekta v korist prodajalca.

Meddržavni kliring

Tu gre za značilne globalne vezave izvoza države z uvo-

Iz elektrolize C

zom iz neke druge države, torej ne gre za podjetniški tip VP. Osnovni razlog za te posle je v poiskusu ureditve plačilnega prometa med državama z nekonvertibilnimi valutami. Seveda pa klirinški plačilni sporazum praviloma povzroči razvoj nekaterih podjetniških oblik vezanih poslov kot npr. reeksport.

Reeksport

Pojem reeksport v praksi pomeni, da se uvoženo blago ponovno izvozi, države pa imajo različno prakso pobiranja in (ne)vračanja uvoznih dajatev ob ponovnem izvozu. Reeksport torej ni tipičen VP saj končni kupec dobavitelju kupljeno blago praviloma plača z denarjem. Uvrstitev reeksporta med VP je upravičeno le, če je reeksport posledica kliringa.

Reeksport ob pogojih kliringa npr. omogoči nabavo blaga v klirinški državi preko tretje države za izvoženo "klirinško" blago, čeprav nabava tega blaga po klirinškem sporazumu direktno ni mogoča. Reeksport je izredno učinkovito sredstvo vsakokrat, ko obstaja prepoved izvoza ali uvoza za določeno državo (embargo

ali bojkot). Glede na stanje v bivši Jugoslaviji je uporabnost reeksporta prav zaradi takih omejitev precejšnja. Problem so običajno visoki stroški takšnih poslov, ki pa se lahko zmanjšajo takrat, kadar ni predpisano dejansko fizično premikanje blaga v smeri dovoljenega izvoza.

2. Podjetniška recipročnost in gospodarsko okolje

Zunanjetrgovinska regulativa v Sloveniji

Trenuti položaj v Sloveniji označuje možnosti oženja izvoza zaradi skrčenega obsega ekonomskega sodelovanja s preostalimi deli bivše Jugoslavije. Zastajajoča izvozna aktivnost je delno posledica nujnega usklajevanja med razvijajočo se državno ZT regulativo in podjetniškimi naporji za povečanje proizvodnje in ZT menjave. Vloga države in podjetij pri doseganju cilja večjega obsega ZT menjave trenutno ni jasno opredeljena, aktivnosti pa niso usklajene.

Državno ukrepanje na področju zunanje trgovine niha med neizdelanim in neselektivnim procesom ZT liberalizacije

na eni strani ter med ekonomsko neizdelanimi ukrepi parcialnega, močnega ZT protekcionizma. Nedodelanost ekonomske in ZT politike slabijo in zmanjšujejo možnosti naporov za iskanje novih trgov in novih poslovnih povezav. Rešitve se iščejo v razponu med popolnim, časovno in vsebinsko neizdelanim ZT liberalizmom in parcialnim zelo močnim protekcionizmom. Elementi obeh skrajnih pristopov so najlepše vidni v agrarnem protekcionizmu, ki krepi socialne napetosti v recisivnem položaju naše ekonomije. Nepotrebno, vsaj potencialno se zvišuje strošek delovne sile in tako na daljši rok zmanjšuje zunanjetrgovinske primerjalne prednosti slovenskega gospodarstva. Drugi primer so zahteve podjetij za ohranitev starih oblik zaščite, obenem pa prav ta podjetja zagovarjajo liberalizacijo za proizvode, ki jih sami potrebujejo iz uvoza.

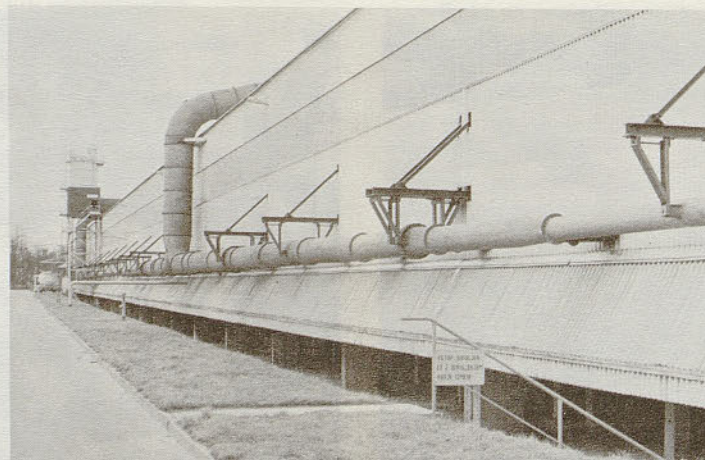
Državna podjetniška praksa v svetu

Podjetja in države v svetu razvijajo celovite ZT zaščitne sisteme in podjetniške povezave ter postopke. Pogosto oprevana liberalizacija mednarodne trgovine, ki poteka v okviru multilateralnih trgovinskih pogajanj Urugvajске runde članic GATT-a deloma le zakriva uvajanje vse številnejših prikritih oblik državnega in celo podjetniškega usmerjanja tokov mednarodne trgovine.

Med temi oblikami podjetniškega izločanja konkurence in posebnega državnega usmerjanja mednarodne menjave velja posebna pozornost VE-ZANI TRGOVINI (countertrade). Posledica dogovorov o vezani trgovini so različni VE-ZANI POSLI.

Podjetniška praksa podjetij iz razvitih držav uvaža vse bolj nov pojem za VP; to je "inžiniring poslovnih transakcij" (Engineering Transactions ali Transactions Engineering). Govorimo lahko o novi disciplini, med znanimi protagonisti pa je npr. F. Horowitz (Countertrade/Offset and Barter Seminar; American Graduate School of International Management, Phoenix, ZDA januar 1992). Prizadevanja za ustoličenje sistematične teoretske platforme te nove discipline se kažejo v ZDA že v predstavitvi podiplomskega in podjetniškega študija na eni od ameriških fakultet, ki smo jo pravkar omenili. Preko 120 slušateljev, večinoma podjetnikov in vodilnih

Elektroliza C

uslužbencev iz različnih ameriških podjetij, kaže na to kolikšne pozornosti je deležna vezana trgovina v poslovnem svetu ZDA.

Med 21. in 23. aprilom 1992 bo v Los Angelesu kongres na temo Countertrade, Offset & Barter ob sponzorstvu znane založniške hiše "The Journal of Commerce".

Še pomembnejše je dejstvo, da najrazvitejše države, ob načelnem deklariranju za liberalizem mednarodne trgovine, sprejemajo zelo konkretne ukrepe državne regulative za pospeševanje izvoza z nudenjem posebnega državnega kritja (primeri izvoza orožja itd.). Podobni ukrepi so znani tudi uvoznim stranem za doseganje gospodarskih razvojnih ciljev (javni nakup vojaške opreme, telekomunikacij, energetskih objektov ob istočasnem doseganju prodaje domačega blaga v tujino je le en drobec iz tehnike državnih pospeševanja, ki pa v praksi varirajo od popolne neregularnosti do decidiranih zakonskih določil. Ponekod tovrstni zakoni in ukrepi niso javno objavljeni ali pa so skriti pod drugačne nazive. Jasni dokazi o tem so iz prakse ZDA, Avstralije in Kanade; slednja je strategijo usmerjanja razvoja vezane trgovine uredila s posebnim programom "industrijske in regionalne koristi za kanadsko gospodarstvo", ki zelo določeno razkriva državni koncept za odvijanje vezane trgovine.

V svetu se med drugim pričnajo procesi formiranja borz ter specialističnih organizacij za posredovanje v vezani trgovini.

Nekatere mednarodne agencije (IMF, OECD) in GATT ocenjujejo, da predstavlja vezana trgovina med 5 do 30 odstotki vse svetovne trgovine. Iz dokumenta UNCTAD št. ECDC/2000 (vir. C. Guzman Barron, Legal guide on drawing up contracts in International Countertrade Transactions) izhaja, da več kot 70 držav trajno uporablja različne oblike vezane trgovine, ki je ali ni formalno urejena s predpisi.

Vezani posli kot sestavine strateškega planiranja v podjetju

Do vezanih poslov so imeli do nedavnega zahodni teoretiki in poslovni krogi odklonilno stališče s tezo, da zavirajo trgovino, namesto, da bi jo pospeševali. Po oceni Ministrstva za trgovino ZDA imajo VP da-

nez že 35% delež v svetovni trgovini.

Znane so trditve, da vezane posle vsiljujejo manj razvite države razvitejšim. Med VP pa lahko štejemo tudi velik del mednarodne trgovine znotraj transnacionalnih korporacij na osnovi internih cen, ki niso rezultat svobodne ponudbe in povpraševanja. Strokovni krogi namreč že priznavajo vezanim poslom funkcijo aktivnega trženja. Po tej logiki je mogoče

7. Podaljševanje življenjske dobe izdelkov

Slovenska podjetja in vezana trgovina

Dr. Andrej Kumar predvideva naslednje možne pozitivne učinke vezane trgovine in recipročnih podjetniških težev za slovenska podjetja:

— sredstvo ekonomskega preživetja — podjetniška reprociteta poslov v državi in v prostoru bivše Jugoslavije,

čilne in splošno-ekonomske nestabilnosti.

Sicer pa nekatera dejstva govorijo v prid prognozam o možnih ugodnih učinkih VP za slovenska podjetja. Že v bivši Jugoslaviji so bila v največji meri udeležena pri izvedbi VP slovenska podjetja, kar je dobra osnova za njihovo nadaljevanje iz razvijanje. Številni, v preteklosti začeti VP še potekajo in tudi veliko terjatev slovenskih podjetij je blokirano v NBJ, na računih poslovnih bank doma ali v tujini. Te terjatve je mogoče z različnimi recipročnimi in vezanimi dogovori dokaj zadovoljivo vnovčiti. Veliko opcij ostaja torej odprtih zlasti skozi offset in buy-back posle — če jih bo naša država izvajala, kar samo po sebi odpira dobre razvojne možnosti.

Žal na področju vezane trgovine Slovenija trenutno nima jasne politike niti v smislu državne ZT regulative, niti, razen izjemoma, v smislu podjetniške prakse. Prevzeta je ZT regulativa bivše Jugoslavije, ki terja prijavljanje in odobritev VP. Slovenska praksa je na teh neprimernih osnovah trenutno izvedbeno popolnoma liberalna. Ob primerjavi prakse državnega usmerjanja vezane trgovine v svetu, na vprašanje o ustreznosti našega modela, zaenkrat ni zadovoljivih odgovorov.

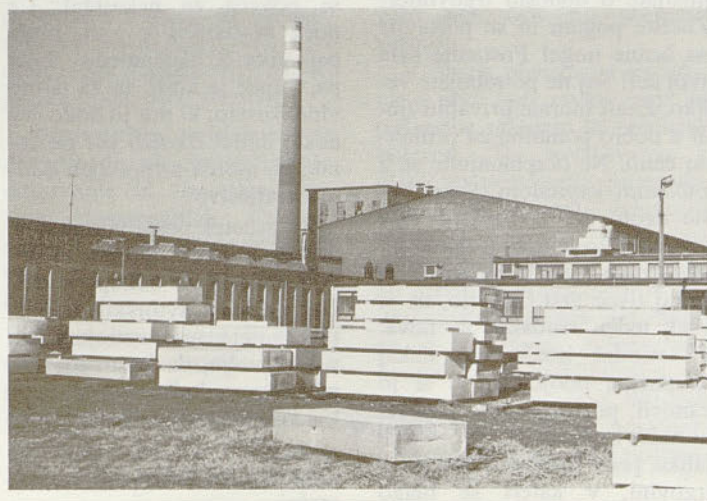
Zaključna misel

Vezana trgovina je pogosto zapletena, zato običajno znanje o sklepanju poslov, za tovrstne posle ne zadošča. Tudi shematski odgovori v tem prispevku ne. Znanje te vrste uspešni podjetniki po svetu nabirajo v posebnih študijskih programih, pomagajo si tudi s specializiranimi svetovalci.

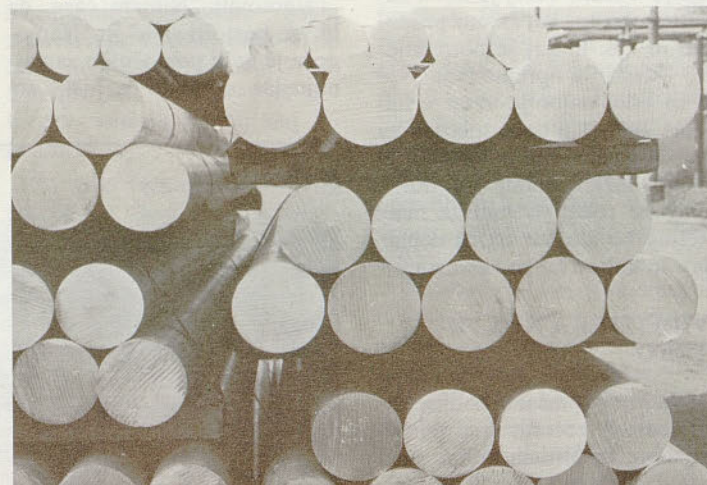
Center za zunanjo trgovino pri GZS iz Radenc (CZT) je pri nas verjetno med prvimi, ki je pripravil v decembru 1991 in v februarju 1992 seminarja o posebnostih vezanih poslov. Glede na mojo udeležbo na tem seminarju, predvsem pa glede na aktualnost teme v današnjem trenutku se mi je zdelo umestno, da o nekaterih najpomembnejših povzetkih in povdarih iz tega seminarja informiram tudi vse v našem kolektivu, ki bi jih tema utegnla zanimati. Za pripravo tega prispevka sem uporabil vire in literaturo, ki so jo pripravili v ta namen organizatorji seminarja.

Vinko Fištravec

Dvorišče

Okroglice

te posle vključiti v proces strateškega planiranja. Različne anketne raziskave kažejo, da podjetja uporabljajo VP za doseg naslednjih ciljev:

1. Vstopanje v zaprte trge in povečevanje konkurenčnosti
2. Izogibanje deviznim omejitvam in problemom deviznega tečaja
3. Povečevanje prodaj
4. Reševanje problema financiranja
5. Večanje izrabe zmogljivosti
6. Povečevanje dostopa do pomembnih surovin

— sredstvo tehnološkega in proizvodnega razvoja — podjetniške povezave na temelju vezane trgovine s tujimi partnerji iz razvitih gospodarstev,

— sredstvo izvoznega prodora in zagotavljanja plačila izvoza — recipročne povezave s podjetji iz držav vzhodne Evrope,

— sredstvo ohranjanja in stabiliziranja proizvodnega procesa — recipročne povezave med podjetji, ki na ta način izločajo ali zmanjšujejo negativne učinke valutne, pla-

Kar znam, prodam

"In ne pozabite, ko se boste šli dogovarjat za posel, sta pomembna predvsem vaš nastop in podoba."

NOVA MALA PODJETJA

Zdaj, ko je Slovenija prevzela zahodni tip državnega organiziranja, začenja težiti k prevzemanju zahodnega načina življenja. Od drugih, bolj podjetniških držav se razlikuje tudi po tem, da se s poslovnimi prijemi, ki so drugod že utečeni, sama šele srečuje. Toda na to dejstvo je treba gledati z obeh strani; po eni strani je v okolju, ki podjetniškega vodenja ni vajeno, kakšno stvar težko začeti, po drugi strani pa je možnosti veliko več, saj trg še ni zasičen. Marsičesa se je mogoče lotiti.

SVETOVANJE GLEDE IMAGEA

Večinoma ljudje niso prepričani v svoj nastop in šarm. Starši so nas sicer bolj ali manj naučili vedenja, pozdravljanja, oblačenja, pa vendar... Danes v poslovnem svetu to ni dovolj. Slab vtis ali napaka v vedenju lahko človeka spravi ob službo, napredovanje, ob skorajda podpisano pogodbo ali ob denar. Konec koncev lahko vedenje na sestanku ali med poslovnim pogovorom spravi človeka v slabo voljo in neroden položaj. Sicer pa si želi biti vsakdo čimbolj privlačen v vseh vrstah medosebnega komuniciranja in sporazumevanja. Mar ni tako?

Verjemite, da tako misli osem ali celo devet ljudi od desetih vprašanih. Poskusite!

Kaj potrebujete, da bi odprli svoje podjetje, ki bo ponujalo predstavitevno "image" svetovanje? **Veliko znanja** — s področja psihologije, sociologije in komuniciranja, dovolj o navadah in protokolu v poslovnem svetu, o oblačenju ob različnih priložnostih ipd. Z nekaj knjigami, priročniki, bontonom in dovolj časa, da vse to preštudirate. **Malo denarja** — potrebujete pravzaprav le voljo, da boste našli prve kupce za svojo storitev. In ne pozabite, ko se boste šli dogovarjat za posel, sta pomembna predvsem vaš nastop in podoba.

In koliko lahko zaslužite? Američani trdijo, da najboljši

zaslužijo okoli 140.000 ameriških dolarjev na leto. V Ameriki seveda. Ni slabo.

KAKO USPETI Z MALO TRGOVINO

Imate morda trgovsko žilico? Zakaj potem opravljate delo, ki vas ubija, hkrati pa razmišljate o donosni trgovini? Zberite pogum in se postavite na lastne noge! Postanite sam svoj šef! Saj ne potrebujete veliko. Znati morate privabiti ljudi z dobro ponudbo za primerno ceno. Ne obremenjujte se z začetnim kapitalom. Sami boste ugotovili, da pomeni vaša izvirnost že polovico opravljenega dela. Malih trgovin je nekaj tisoč vrst. Pravijo, da si vsak teden izmislijo še nove. Pa vendar imajo vse nakaj skupnega; podjetnik, ki si jo zamisli, pripravi zanjo poslovni načrt in jo odpre. Začetek je lahko prav skromen, vendar v trgovini, v kateri se blago uspešno prodaja, posli kar sami slilijo k rasti. Torej je treba zadeni samo to, kaj bomo prodajali in kje. In kaj še potrebujete? Prostor in opremo (vse to je v začetku najbolje vzeti v najem), pa nekaj tisoč tolarjev za zagon poslovanja (v začetku je blago težko dobiti na dolge plačilne roke, pa tudi za marketing bo šlo kar nekaj denarja). In koliko lahko zaslužite?

VIDEOTEKA NI KAR TAKO

Se kdaj vprašate, koliko ljudi sedi ob večerih pred televizijskimi zasloni in koliko med njimi jih nerga zaradi programov in slabih filmov? No, videoteke poznamo in mislimo si, da mora biti to dokaj zanimiv posel, saj jih je že kar nekaj. Pa vendar tudi tu posel ni tako preprost, kot se zdi na prvi pogled. Tudi videoteke se razlikujejo med seboj. Ste kdaj razmišljali o tem, da pri nas še nimamo specializirane videoteke s poučnimi filmi in samoozobraževalnimi nadaljevalkami, ste se kdaj vprašali, zakaj milijoni po svetu gledajo Music TV, pa niste nikjer našli specializirane videoteke z glasbnimi spoti ipd.?

Seveda, težko je verjeti, da je mogoče dobro živeti od specializirane videoteke. Pa ven-

dar je tako, le krog potencialnih uporabnikov je treba razširiti in poleg ulice in morda naselja vključiti med svoje stranke celo mesto ali kar vse prebivalce Slovenije. Kako? Imamo dnevno dostavo paketov EMS, lahko si omislimo svojo kurirsko službo ipd. Le sistem je treba izdelati in krog strank se poveča za nekajkrat. Če noče Mohamed h gori, mora pač gora k Mohamedu. Sicer pa, kupec je kralj. In za dobro videokaseto, ki mu jo bodo čez nekaj minut izročili kar na domu, bo morda pripravljen odreniti kraljestvo...

Za začetek posla potrebujete seveda prostor, opremo in dovolj denarja za odkup posnetkov oziroma avtorskih pravic. Potrebujete tudi vztrajnost in veliko volje, da boste s svojo ponudbo vedno na vrhu — pa kar koli boste že izbrali.

SERVIS ZA POMOČ V HIŠI

Ugotoviti "Nimam časa, da bi vse postoril sam" in "Nemogoče je najti pomočnico za najnujnejša opravila v hiši" sta

med podjetniki in managerji vse pogostejše navzoči. Pa vendar še ni pravih servisov za pomoč po domovih. Posel je preprost in za njegov začetek potrebujete zelo malo denarja, le dobro se morate organizirati, najti nekaj sodelavcev in sodelavk, ki so urni in znajo postoriti vse, kar se za urejen dom mora postoriti, postaviti svoj osebni računalnik in začeti. Nekaj denarja bo morda treba za marketing, še tega je bolj "sprožiti" preko znancev in prijateljev, ki vas bodo pripočili temu in onemu. Omislite si cenik, naštejte čimveč podrobnosti, ne zahtevajte plačila na uro. Morda bi šlo takole: likamo (srajca 10 tolarjev, rjuha 6, hače 8 ipd.), čistimo prostore (za kvadratni meter 20 SLT ipd.), zalivamo rože (kos 2 SLT ipd.), pomivamo posodo ipd. Smešno? Niti najmanj! Vsakdo si bo lahko hitro izračunal, da ga urejen dom ne bo stal toliko, da tega ne bi mogel plačati, sam pa se medtem morda posveti drugemu poslu, družini ipd.

Viljem Pšeničny

Iz Vitala

Zahvala

Ob smrti pokojnega Jakoba STRMŠKA se objavljamo sindikatu podjetja za cvetje in pomoč ter vsem delavcem oziroma upokojujencem podjetja za spremstvo na njegovi zadnji poti.

Žalujoci: žena in otroci

Nova zdravstvena zakonodaja

1. Zdravstveno varstvo v novi zdravstveni zakonodaji

V Sloveniji smo vrsto let imeli takoimenovani sistem "nacionalnega" zdravstvenega varstva. Vsem občanom so bile zagotovljene vse ali skoraj vse pravice do zdravstvenih storitev, ne glede na to, če zato tudi plačuje prispevke ali druge davkatve. Ščasoma se je pokazalo, da imajo takšni sistemi poleg nekaterih dobrih lastnosti tudi vrsto pomanjkljivosti, kot so nemotiviranost zavarovancev in zdravstvenih delavcev za varčno obnašanje, trajno povečevanje zahtev po storitvah in višjem standardu in s tem v zvezi tudi povečanje stroškov, ki so začeli predstavljati problem celo v gospodarsko razvitih deželah. Zato takšne sisteme v svetu čedalje bolj izpodrivajo in zamenjujejo novi, ki temeljijo na načelih **zdravstvenega zavarovanja**.

Tudi v Sloveniji z novo zakonodajo uvajamo **zdravstveno zavarovanje**. Bistvo tega zavarovanja je v tem, da lahko uveljavlja določene pravice le oseba, ki je **zdravstveno zavarovana**. Zavaruje pa se za rizike, ki jih povzročajo bolezni in poškodbe, ki so lahko zdravstvene, ne pa tudi socialne. Ker so riziki s področja zdravstvenega zavarovanja lahko zelo visoki in jih posameznik finančno ne bi zmoget, je vzpostavljena z obveznim zavarovanjem vsega prebivalstva medsebojna solidarnost. Obseg obveznega zavarovanja predstavlja tudi obseg zdravstvene varnosti, ki ga država oz. **Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije** zagotavlja vsemu prebivalstvu. Pri tem mora država (republika, občine) za socialno šibke občane in za tiste brez lastnih prihodkov, plačevati prispevke za zdravstveno zavarovanje. Za vse ostale zavarovance in njihove družinske člane imajo takšno obveznost delodajalci ali zavarovanci sami. Med **obvezno zavarovanje** sodi tudi obveza vsakega delodajalca ali organizatorja javnih del ali akcij, da zavarujejo svoje delavce ali udeležence teh del za **poškodbo pri delu ter za poklicne bolezni**.

Novost je uvedba **PROSTOVOLJNEGA ZAVAROVANJA**, ki se nananša na pravice, ki niso zajete v obveznem zavarovanju. Zakon predvideva možnost, da se zavarovanci sami odločajo za prostovoljno zavaovanje ali neposredno ob uveljavljanju določenih pravic poravnajo znesek, ki predstavlja zakonsko postavljen nivo obveznega zavarovanja, do dejanske polne cene storitve.

Zdravstveno zavarovanje se nananša le na preprečevanje, odkrivanje in zdravljenje bolezni posameznika. Celovita skrb za zdravje vsega prebivalstva pa je naloga celotne družbe.

Pomembna novost, ki jo prinaša nova zakonodaja je tudi ponovna uvedba **zasebnega dela** v zdravstvo v Sloveniji.

S tem naj bi v sistemu zdravstvenega varstva prišlo do konkurence, večje možnosti izbire, kar naj bi pripeljalo do izboljšanja kvalitete dela zdravstvene službe, odnosa do ljudi in k ustrežnejšemu vrednotenju dela zdravstvenih delavcev, katerih temelj naj bo kvaliteta.

Za naše razmere predstavlja precejšnjo novost "**partnerski**" model upravljanja sistema zdravstvenega zavarovanja. Kot odločujoči partnerji pri sprejemanju najpomembnejših odločitev (o mreži zdravstvenih zavodov, njihovih zmogljivostih, programih itd.) so določeni Ministrstvo za zdravstvo, Zavod za zdravstveno zavarovanje ter združenja in zbornice zdravstvenih zavodov ter delavcev.

2. Zdravstveno zavarovanje po novem

Zakon predvideva sorazmerno širok obseg **obveznega zdravstvenega zavarovanja**, v katerega so obvezno vključene vse osebe, ki so v Republiki Sloveniji v delovnem razmerju ali se ukvarjajo s samostojno gospodarsko in drugo dejavnostjo, podjetništvom, kmetijstvom, upokoenci, brezposelne osebe ter vsi drugi prebivalci oz. državljani Republike Slovenije, pa tudi tujci, ki v času bivanja ali dela v Sloveniji niso zavarovani iz drugega naslova.

V primerjavi z dosedanjim sistemom je status zavarovanca vedno povezan tudi z ustreznim prispevkom, ki ga plačuje ta za osebe v delovnem razmerju delavec in delodajalec, za druge pa zavarovavec sam oz. zavod, sklad ali proračun, skratka tisti, ki zagotavlja zavarovancu osnovno socialno varnost.

V obseg obveznega zavarovanja sodi tudi zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicno bolezen. To zavarovanje s plačilom posebnega prispevka zagotavlja svojim delavcem delodajalec, pravne in fizične osebe pri katerih so zavarovane osebe na usposabljanju, ter organizatorji javnih del. Sami pa si te pravice zagotavljajo kmetje, ki so pokojninsko zavarovani, če plačajo ustrezen prispevek, ter drugi posamezniki, kadar opravljajo postranski poklic.

Družinski člani so zavarovani po zavarovancu, ki jih preživlja in pod pogoji, ki jih določa zakon. Ožji družinski člani delavcev, ki imajo stalno prebivališče izven Republike Slovenije, so zavarovani po dosedanjih predpisih do sklenitve ustreznih meddržavnih pogodb o socialni varnosti, vendar najdlje do konca leta 1992.

V obseg obveznega zdravstvenega zavarovanja sodi popolno zdravstveno varstvo otrok, učencev in študentov ter žensk v zvezi z nosečnostjo in porodom, določene preventivne storitve za druge odrasle osebe, ter zdravljenje določenih bolezni, ki jih našteva zakon.

Vse druge storitve zagotavlja obvezno zavarovanje le do določenega odstotka cene zdravljenja, razliko pa posameznik plača ali pa se za to razliko vnaprej zavaruje in s tem obveznost doplačila prenese na zavarovalnico. Zakon dopušča nujno zdravljanje brez doplačila za najtežje invalide in starostnike nad 75 let ter za osebe, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev pomoči po predpisih s področja socialnega varstva. Zagotovljeno bodo imeli zdravstveno varstvo tudi vojaški invalidi in civilni invalidi vojne, za kater bo razliko v ceni plačal republiški proračun.

Začetek izvajanja prostovoljnega zavarovanja je predviden s 1. januarjem 1993, v času od septembra do konca leta 1992 pa bo možno začeti sklepati prostovoljno zavarovanje. Zavarovalnice bodo do septembra meseca pripravile različne pakete zavarovanja. Zavarovavec se bo lahko sam odločil, po katerem paketu se bo prostovoljno zavaroval. Do začetka prihodnjega leta bo še vedno v veljavi **sistem participacije** k stroškom zdravstvenih storitev, le da bodo ukinjene določene doslej veljavne oprostitve.

V obseg obveznega zavarovanja sodi tudi plačilo **nadomestil za čas odsotnosti z dela** zaradi bolezni in poškodbe, pravica do **pogrebne in posmrtnine** ter pravice do **povračila potnih stroškov v zvezi z zdravljenjem**.

Iz obveznega zavarovanja se krijejo nadomestila za čas odsotnosti z dela zaradi bolezni in poškodbe nad 30 dni, od prvega dne odsotnosti z dela dalje pa za nego ožjega družinskega člana,

izolacijo in spremstvo, ki ju odredi zdravnik, za zadržanost z dela zaradi presaditve tkiva in organov v korist druge osebe, posledic dajanja krvi in poškodb, nastalih pri opravljanju organiziranih javnih del, reševalnih akcij, reševalne službe ali nadomestne civilne službe in drugih okoliščin.

Zavarovano osebo zdravi njen **osebni zdravnik**, ki si ga izbere in ki skrbi za njeno zdravljenje, vodi zdravstveno dokumentacijo in po potrebi napoti bolnika k specialistu na zdravljenja. Zakon dovoljuje, da si zavarovana oseba poleg osebnega zdravnika lahko izbere tudi ginekologa in pediatra.

Zavod ustanovi **zdravniške komisije I. in II. stopnje**, ki sodelujejo v postopku za uresničevanje pravic in odločajo o spornih in drugih vprašanjih, ki jih določa zakon.

Prostovoljno zdravstveno zavarovanje zakon ureja le v načelu.

Po zakonu ga mora uvesti Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ker sistema brez tega ne bi bilo mogoče izpeljati.

(Nadaljevanje na 16. strani)

Zakon določa minimum obsega in vsebine prostovoljnega zavarovanja, razen tega pa varuje zavarovanca s posebno določbo, po kateri mora zavarovalnica sprejeti v zavarovanje vsakogar, ki to želi, vse pa mora sprejemati pod enakimi pogoji.

3. Vloga in naloga delodajalcev po novi ureditvi

Da bi bilo čim manj poškodb na delu in poklicnih obolenj, je zakonodajalec uredil z obveznostjo delodajalcev, da izvajajo določene naloge, ki so opredeljene z zakonom. Tako morajo zagotoviti čim bolj varno delovno okolje, omogočiti izvajanje ukrepov za preprečevanje in odkrivanje teh rizikov, zagotoviti izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, ukrepov za utrjevanje zdravja delavcev, ki delajo na delovnih mestih, kjer je nevarnost za poškodbo ali bolezen večja.

Doslej so morali delodajalci neposredno plačevati tudi račune za zdravstveno varstvo delavcev, ki so se poškodovali na delu oz. za poklicno obolenje. Z novo zakonodajo je ta riziko prevzel Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ki je torej plačnik stroškov za zdravljenje in rehabilitacijo, ki je potrebna zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni. Za zagotovitev teh sredstev bodo morali delodajalci plačati

del sredstev, po stopnji, ki jo bo za vsako leto sprejela Skupščina Republike Slovenije na predlog zavoda. Zavod pa ima možnost, da delodajalcem, ki ne bodo izpolnjevali z zakonom določene obveznosti, predpiše zvišano prispevno stopnjo na podlagi ugotovitev inšpekcije za delo. Ravno tako pa bo imel zavod možnost določiti različne prispevne stopnje za posamezne dejavnosti, odvisno od stopnje nevarnosti za nastanek poškodbe oz. poklicnega obolenja.

Po novem so za primer poškodbe pri delu in poklicno bolezen sedaj zavarovani tudi učenci in študentje pri praktičnem pouku, osebe na prostovoljni praksi, osebe, ki opravljajo delo na podlagi pogodbe o delu, zaposlene osebe na javnih delih, volonterji, osebe, ki imajo registrirano popoldansko obrt in še nekaj drugih.

Poleg teh pa so za primer poškodb zavarovani udeleženci mladinskih taborov, osebe, ki sodelujejo pri organiziranih javnih delih, osebe, ki opravljajo javne in druge družbene funkcije, člani gorske reševalne službe. V teh zadnjih primerih gre le za zavarovanje za primer poškodbe, saj ne pride v poštev poklicna bolezen.

KRATEK POVZETEK

1. Obvezno zdravstveno zavarovanje od 1.3.1992 dalje izvaja ZAVOD ZA ZDRAVST-

VENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE, ki je organiziran po posameznih območjih.

2. Zakon loči ožje in širše družinske člane.

Med ožje družinske člane sodijo: otroci in zakonec.

Status zakonca ima tudi:

a) razvezani zakonec, ki mu je s sodno odločbo prisojena preživnina b) oseba, ki živi z zavarovancem v življenjski skupnosti, ki je po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v pravnih posledicah izenačena z zakonsko zvezo.

Med širše družinske člane sodijo: pastorek, vnuk, brat, sestra in drugi otroci brez staršev, starši.

Da so navedene osedbe lahko zavarovane kot družinski člani, morajo poleg predpisanih pogojev po Zakonu imeti tudi stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Le v primeru, če bo tako dogovorjeno z mednarodno pogodbo, bodo tudi v bodoče lahko po nosilcu zavarovanja zavarovani le ožji družinski člani, ki nimajo stalnega prebivališča v R Sloveniji.

3. V breme Zavoda gre zavarovancu nadomestilo

— od prvega dne zadržanosti od dela zaradi presaditve živega tkiva in organov v korist druge osebe, posledic dajanja krvi, nege ožjega družinskega člana, izolacije in spremstva, ki jih odredi zdravnik ter poškodb, nastalih v okoliščinah, ki jih opisuje Zakon.

Od 31. dne zadržanosti od dela v vseh drugih primerih.

Za razliko od doslej veljavne ureditve se torej breme izplačevanja nadomestil plače prenese od delodajalcev na Zavod.

Ko Zakon govori o dnevni, so mišljeni le delovni dnevi in dnevi, ki so z njimi izenačeni po Zakonu o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji.

Kot izhaja iz 31. čl. je osnova za obračun nadomestila plače povprečna mesečna plača in nadomestilo plače v koledarskem letu pred letom, v katerem je nastala zadržanost od dela, valorizirana z rastjo povprečnih plač v Republiki Sloveniji.

— 100% osnove ob zadržanosti od dela zaradi poklicne bolezni, poškodbe pri delu, presaditve živega tkiva in organov v korist druge osebe, posledic dajanja krvi ter izolacije, ki jo odredi zdravnik.

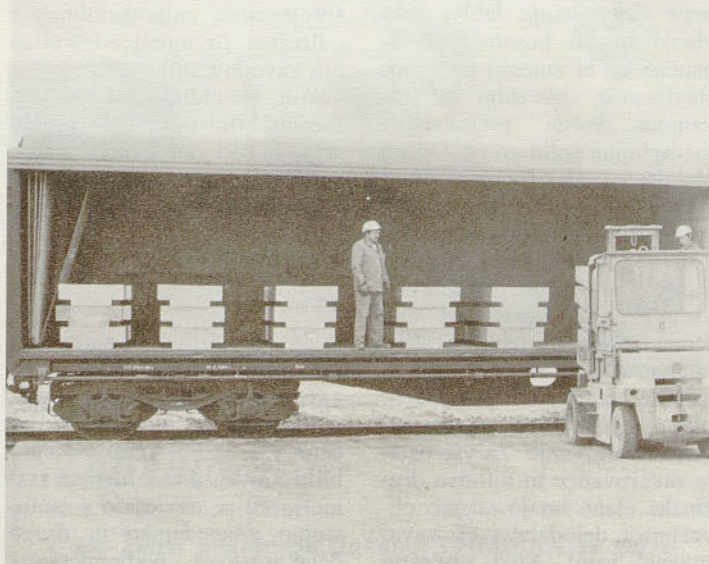
— 90% osnove ob zadržanosti od dela zaradi bolezni;

— 80% osnove ob zadržanosti od dela zaradi poškodb izven dela, nege družinskega člana in spremstva, ki ga odredi zdravnik.

4. S 1. 3. 1992 preidejo v breme Zavoda tudi stroški zdravljenja, ki nastanejo kot posledica poškodb pri delu in poklicnih bolezni.

Do sedaj so te stroške plačevali delodajalci.

KADROVSKA SLUŽBA

aluminij

Izdaja delavski svet Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo — Uredniški odbor sestavljajo: Majda Zadavec, Mojca Cafuta, Viktorija Petauer, Majda Lampret, Srečko Sirovnik, Rajko Topolovec, Marija Korada, Franc Sagadin, Ciril Majcen, Janez Liponik, Vera Peklar (odgovorna urednica). Fotografija: Stojan Kerbler, dipl. ing. Tisk: PP PE Ptujška tiskarna, Ptuj. Člani kolektiva in upokojenci dobivajo list brezplačno. Rokopisov in slik ne vračamo. Naklada 3200 izvodov. Oproščeno temeljnega prometnega davka po mnenju sekretariata za informacije pri IS Slovenije številka 321/172 z dne 24. oktobra 1975.